

Satakunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2019

Laadittu työryhmässä Etelä-Satakunnan, Porin, PoSan ja Rauman ympäristöterveydenhuollon yhteistyönä 22.11.2018

Sisällys

1. YLEISOSA	5
1.1 Johdanto	5
1.2 Valvontasuunnitelman sisältö ja rakenne	6
1.3 Valvonnan voimavarat ja tehtäväjako	6
1.4. Tarkastukset.....	7
1.5 Tietojärjestelmät	8
1.6 Riskinarviointi	8
1.7 Valvonnan painopisteet ja projektit.....	8
1.8 Koulutus	8
1.9 Laadunhallinta.....	9
1.10 Häiriötilanteisiin varautuminen.....	9
1.11 Viestintä	9
1.12 Maksullisuus.....	10
1.13 Suunnitelman seuranta ja toteutumisen arviointi	10
2. ELINTARVIKEVALVONTA	10
2.1 Lainsäädäntö.....	10
2.2 Elintarvikevalvonnan kohteet.....	10
2.2.1 Ilmoitettavat elintarvikehuoneistot.....	10
2.2.2 Hyväksyttävät elintarvikehuoneistot.....	10
2.3 Valvontakohteiden riskiluokitus ja tarkastuksiin käytettävä aika.....	11
2.4 Tarkastukset.....	11
2.5 Pakkokeinot.....	12
2.6 Näytteenotto.....	12
2.7 Epidemiat ja terveysvaaratilanteet.....	13
2.8 Muu valvonta.....	14
2.8.1 Suuret yleisötilaisuudet.....	14
2.8.2 Alkutuotanto.....	14
2.8.3. Vienti.....	14
2.8.4 Ensisaapumisvalvonta	15
3. TUPAKKA- JA LÄÄKELAIN VALVONTA	15
3.1 Lainsäädäntö.....	15
3.2 Valvontakohteet.....	15
3.2.1 Myyntipaikat.....	16

3.2.2 Tupakointikieltojen ja rajoitusten valvonta	16
3.2.4. Tupakointitilalliset ravintolat	16
3.2.5 Yleisötilaisuudet	16
3.2.6 Asuinyhteisöjen tupakointikiellot	16
3.3 Valvonnan riskinarvioinnin perusteet	17
4 TERVEYDENSUOJELU	18
4.1 Lainsäädäntö	18
4.2 Valvontakohteet	18
4.2.1 Ilmoitusvelvolliset kohteet	19
4.2.2 Hyväksyttävät kohteet	19
4.3 Valvontakohteiden riskiluokitus, tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytettävä aika	19
4.4 Tarkastukset	20
4.4.1 Koulujen ja oppilaitosten tarkastukset	20
4.4.2 Asunnontarkastukset	21
4.4.3 Laivatarkastukset	21
4.4.5 Talousveden valvonta	22
4.4.6 Uimarantojen valvonta	23
4.4.7 Uimahallien ja yleisten altaiden valvonta	23
4.4.8 Suuret yleisötilaisuudet	24
4.5 Pakkokeinot	24
5. ELÄINTEN TERVEYS- JA HYVINVOINTIOHJELMA	25
5.1 Lainsäädäntö	25
5.2 Voimavarat	26
5.2.1 Henkilöressit, vastualueet ja työnjako	26
5.2.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen	28
5.3 Tietojärjestelmät	29
5.4 Yhteistyö ja viestintä	30
5.5 Maksut	31
5.6 Eläinten terveyden valvonta	32
5.6.1 Eläntautivalmius	32
5.6.2 Eläntautien ilmoittaminen	33
5.6.3 Eläntauteja tutkivat laboratoriot	34
5.6.4 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveysvalvonta	34
5.6.5 Muu eläntautivalvonta	35

5.7 Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvonta	36
5.8 Sisämarkkina- ja kolmasmaa kauppa	36
5.9 Eläinten hyvinvoinnin valvonta	38
5.9.1 Epäilyyn perustuva tarkastus	40
5.9.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonta	40
5.9.3 Muu hyvinvoinnin valvonta	41
5.10 Eläimistä saatavat sivutuotteet	41
5.10.1 Sivutuotelaitosten valvonta	41
5.10.2 Sivutuotteita käyttävien ja hävittävien toimijoiden valvonta	42
5.11 Täydentävien ehtojen valvonta	42
5.12 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen	43
5.12.1 Peruseläinlääkäripalvelu	43
5.12.2 Kiireellinen eläinlääkäriapu	45
5.12.3 Saatavuus- ja laatutavoitteet	46
5.12.4 Toimitilat ja välineresurssit	47
5.13 Seuranta, arviointi ja raportointi	48
5.14 Eläinlääkintähuollon tavoitteet 2019	48
6. LIITTEET	49

1. YLEISOSA

1.1 Johdanto

Ympäristöterveydenhuolto on ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, josta säädetään terveydenhuoltolaissa. Se määritellään osaksi perusterveydenhuoltoa siten, että ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on ympäristöperäisten terveysriskien vähentämiseen, poistamiseen ja ehkäisemiseen tähtäävä toiminta.

Ympäristöterveydenhuollosta säädetään terveydenhuoltolain (1326/2010) lisäksi terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa (23/2006), tupakkalaissa ((549/2016) ja eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009). Em. lakien lisäksi ympäristöterveydenhuolto vastaa lääkelain 54a – 54d §:n mukaisesta nikotiinivalmisteiden myynnin valvonnasta.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräysten mukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö sekä valtioneuvoston valvontasuunnitelma-asetus (665/2006) edellyttävät kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Tämä on Satakunnan alueen ensimmäinen yhteinen valvontasuunnitelma.

Satakunnan alueella toimii vuonna 2019 neljä ympäristöterveydenhuollon yksikköä. Pohjois-Satakunnan peruspalvelukuntayhtymä, Porin seutu, Etelä-Satakunta ja Rauma muodostavat Satakunnan maakuntaan yhteisen yksikön vuonna 2021, mutta toiminta aloitetaan pilotoimalla yhteinen valvontasuunnitelma jo vuonna 2019. Yhteisen suunnitelman pohjana on valvontakohteiden yhdenmukaisesti kirjaamiskäytännöt, yhdessä sovitut toimintatavat ja yhdenmukaistettu riskinarviointi ja valvontatiheys. Yhteistä valvontasuunnitelmaa noudattamalla saamme arvokasta tietoa ennen maakunnan toiminnan varsinaista aloittamista. Vuoden 2019 valvontasuunnitelma hyväksytään kunkin yksikön toimielimissä siten, että suunnitelman liitteenä on nykyisten alueiden kohdekohtainen valvontasuunnitelma.

Pilotointiin on lisätty myös toimialueiden virkamiesten toimivallan laajentaminen vuoden 2019 alusta siten, että kaikilla Satakunnan ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoilla on toimivalta koko Satakunnan alueella. Järjestely mahdollistaa yhteisten valvontakäyntien tekemisen maakunnallisesti, mikä parantaa huomattavasti valvonnan yhdenmukaisuutta ja tasapuolisuutta sekä edesauttaa yhteisen toimintakulttuurin ja identiteetin muodostumista.

Maakuntaudistuksessa kuntien järjestämä ympäristöterveydenhuolto siirtyy Satakunnan maakunnan vastuulle. Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä ei edellytetä ympäristöterveydenhuollon eriyttämistä järjestäjän ja tuottajan organisaatioihin. Toiminta on maakunnan omaa tuotantoa, jota voimakkaasti ohjataan lainsäädännöllä ja keskushallintopainotteisesti. Tästä syystä toimintakokonaisuuden on luontevaa sijoittua maakunnan sote- liikelaitokseen, jonka toiminta vastaa maakunnan omasta palvelutuotannosta. Maakuntalain mukaan laissa säädetyissä lupa-, ilmoitus-, valvonta- tai toimitusmenettelyä koskevissa asioissa päätöksenteko tulee maakunnan hallintosäännössä osoittaa

liikelaitoksessa viranhaltijatasolle. Hallinnollisen pakon käyttämistä tarkoittavissa asioissa toimivaltaisesta viranomaisesta säädetään asianomaisessa erityislainsäädännössä.

1.2 Valvontasuunnitelman sisältö ja rakenne

Satakunnan valvontasuunnitelmassa on otettu huomioon ympäristöterveydenhuollon valtakunnallinen yhteinen valvontasuunnitelma, joka sisältää keskusviranomaisten toimialakohtaiset suunnitelmat. Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma sisältää yleisosan ja toimialoittain elintarvike-, terveydensuojelu-, tupakka- ja lääkelain- sekä eläinlääkintähuollon suunnitelmat, joissa on kuvattu tarkastusten sisältö, valvontakohteiden tarkastustiheys, paikallinen riskinarviointi, tarkastuksiin keskimäärin käytettävä aika, viranomaisen toimesta tapahtuva näyteenotto sekä valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.

1.3 Valvonnan voimavarat ja tehtäväjako

Pori	Käytettävissä olevat resurssit /htv	Laskennallinen suunnitelmallisen valvonnan kokonaistarve /htv	Laskennallinen valvonnan kokonaistarve /htv
Terveystoiminta	4,75	1,88	6,47
Tupakka- ja lääkelainvalvonta	0,40		
Elintarvikevalvonta	6,45	2,38	4,69 (sis.Tup&Lääk)
Eläinlääkäripalvelut	7		7
Eläinsuojeluvalvonta	1,25		1,25
Eläintautivalvonta	0,15		0,15
Avustava henkilökunta	3,3		3,3
Ympäristöterveydenhuollon johtaminen	1,0		1,0
Yhteensä	24,3		23,86

Rauma	Käytettävissä olevat resurssit /htv	Laskennallinen suunnitelmallisen valvonnan kokonaistarve /htv	Laskennallinen valvonnan kokonaistarve /htv
Terveystoiminta	2,97	0,64	1,15
Tupakka- ja lääkelainvalvonta	0,21		
Elintarvikevalvonta	2,60	0,95	1,7 (sis.Tup&Lääk)
Eläinlääkäripalvelut	3,16		3,16
Eläinsuojeluvalvonta	0,56		0,56
Eläintautivalvonta			
Avustava henkilökunta	1,0		1,0
Ympäristöterveydenhuollon johtaminen	1,0		1,0
Yhteensä	10,5		8,57

PoSa	Käytettävissä olevat resurssit /htv	Laskennallinen suunnitelmallisen valvonnan kokonaistarve /htv	Laskennallinen valvonnan kokonaistarve /htv
Terveysturvajelu	1,32	0,86	1,29
Tupakka- ja lääkelainvalvonta	0,09		
Elintarvikevalvonta	1,65	0,94	1,35 (sis.Tup&Lääk)
Eläinlääkäripalvelut	5,5		5,5
Eläinsuojeluvalvonta	0,7		0,7
Eläintautivalvonta	0,3		0,3
Avustava henkilökunta	0		0
Ympäristöterveydenhuollon johtaminen	1,0		1,0
Yhteensä	10,56		10,14

Etelä-Satakunta	Käytettävissä olevat resurssit /htv	Laskennallinen suunnitelmallisen valvonnan kokonaistarve /htv	Laskennallinen valvonnan kokonaistarve /htv
Terveysturvajelu	2	0,95	1,66
Tupakka- ja lääkelainvalvonta	0,2		
Elintarvikevalvonta	3,5	0,90	1,60 (sis.Tup&Lääk)
Eläinlääkäripalvelut	2,8		2,8
Eläinsuojeluvalvonta	0,7		0,7
Eläintautivalvonta	0,8		0,8
Avustava henkilökunta	0,6		0,6
Ympäristöterveydenhuollon johtaminen	0,4		0,4
Yhteensä	11		8,56

1.4. Tarkastukset

Tarkastuskäynnit ovat oleellinen osa selvitettäessä valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimustenmukaisuutta. Ne ovat myös hyvä tilaisuus toiminnanharjoittajille saada viranomaisilta neuvontaa ja ohjausta. Tarkastukseen valmistautuminen sisältää tarkastettavien asioiden suunnittelun ennakkoon siltä osin kun se on mahdollista, koska tarkastuksella voi tulla esiin asioita, joihin ei ole etukäteen varauduttu. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, olosuhteisiin, omavalvontaan, asiakirjoihin, tuotteisiin ja toimintatapoihin. Yksittäinen tarkastus voi käsittää koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Pelkkä näytteenottokäynti ei ole tarkastus.

Tarkastuksen sisältö määräytyy sen mukaan, millaiseen kohteeseen ja minkä lain perusteella se tehdään. Joihinkin kohteisiin on tarkoituksenmukaista tehdä tarkastus samanaikaisesti useamman lain perusteella. Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus.

Tarkastuskäynti voi olla joko ilmoituksen tai hakemuksen käsittelyyn liittyvä tarkastus, perustarkastus, uusintatarkastus tai epäilyyn perustuva tarkastus. Suunnitelmallisia tarkastuksia ovat perustar-

kastus sekä sen seurauksena mahdollisesti tehtävä uusintatarkastus. Valvontasuunnitelmaan kirjattu tarkastustiheys ilmaisee kuinka monta perustarkastusta kohteeseen vuoden aikana on suunniteltu tehtäväksi. Jos tarkastuksella havaitaan sellaisia epäkohtia, joiden korjaamiseksi on annettava kehoitus tai määräys ja näihin liittyen määräaika, suoritetaan uusintatarkastus määräajan umpeuduttua. Uusintatarkastus on myös suunnitelmaan sisältyvä maksullinen tarkastus eikä se korvaa vuoden aikana mahdollisesti suunniteltuja perustarkastuksia.

1.5 Tietojärjestelmät

Ympäristöterveydenhuollon keskitettyä tiedonhallintajärjestelmää koskien on käynnissä VATI hanke, joka valmistuttuaan tulee kattamaan ympäristöterveydenhuollon (pois lukien eläinlääkintähuolto) toiminnot. VATI - järjestelmän perustoimintojen on tarkoitus olla käytössä vuoden 2019 alussa. Tietojärjestelmän toiminnan epävarmuuden vuoksi kuntien on kuitenkin tarkoituksenmukaista pitää vanhoja tietojärjestelmiä yllä vuoden 2019 ajan, jotta tietojen oikeellisuudesta voidaan varmistua tiedonsiirron aikana.

1.6 Riskinarviointi

Terveysvalvonnassa on kyse kahdenlaisesta riskinarvioinnista. Valvontaviranomaisen toiminta tähtää siihen, että valvottavilla kohteilla on toimiva riskien hallintajärjestelmä siten, että toiminnasta tai tuotteista ei aiheudu riskiä kuluttajien, muiden käyttäjien tai lähialueen väestön terveydelle tai hyvinvoinnille. Riskit voivat olla mikrobiologisia, kemiallisia tai fysiologisia tekijöitä. Suunnitelmallinen valvonta perustuu jatkuvaan riskien arviointiin. Riskin suuruuteen vaikuttavat toiminnan laajuus ja luonne, vaaralle altistuvien määrä sekä vaaran vakavuus ja toteutumisen todennäköisyys.

Lainsäädäntö ja keskusviranomaisten laatima kohdeluokituksiin perustuva valvontatarve sisältävät lähtökohtaisen riskinarvioinnin. Satakunnan valvontasuunnitelmassa valvottavien kohteiden riskianalyysi on tehty arvioimalla vaaratekijät sekä vaaran todennäköisyys. Analyysi perustuu valvontahistoriaan, toiminnan laatuun ja paikallistuntemukseen. Arvioinnin perusteella tiettyjen valvontakohdetyyppien tarkastustiheyttä on vähennetty tai nostettu keskusviranomaisten suosituksista. Lähtökohtaisesti tarkastustiheyttä vähennettäessä arvio perustuu kohteiden pieneen kokoon, asiakkaiden vähäiseen määrään tai toiminnan erityiseen riskittömyyteen. Valvontakohdetyyppien lisäksi suunnitelmassa on mahdollistettu valvontatiheyden vähentäminen myös kohdekohtaisesti silloin, jos valvontahistoriassa määritellyt kriteerit täyttyvät.

1.7 Valvonnan painopisteet ja projektit

Satakunnan ensimmäisen yhteisen valvontasuunnitelman päätavoite on saattaa neljän eri valvontayksikön toiminta yhdenmukaiseksi ja asiakasta tasavertaisesti kohtelevaksi. Toiminnan yhdenmukaistaminen on siis suunnitelmakauden tärkein projekti.

1.8 Koulutus

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö on korkeakoulutettua ja tehtävät vaativia asiantuntijatehtäviä, joiden menestyksellinen hoitaminen edellyttää jatkuvaa tietojen ajan tasalla pitämistä ja osaamisen kehittämistä. Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan hyvä

koulutustavoite olisi peruskoulutuksen pituudesta, työn vaativuudesta ja toimenkuvasta riippuen keskimäärin kahdeksan koulutuspäivää vuodessa viranhaltijaa kohden. Koulutuspäiviksi lasketaan varsinaisten koulutuspäivien lisäksi myös muu ammattitaidon edistäminen, kuten työnohjauspäiviin osallistuminen, malliasiakirjoihin perehtyminen sekä muu suunnitelmallinen pätevyyden ylläpito.

1.9 Laadunhallinta

Satakunnan ympäristöterveydenhuollon yksiköiden käyttöön on vuonna 2018 hankittu yhteinen LaatuNet ohjelmisto, josta on tarkoitus rakentaa maakunnan toimintaa ohjaava laatujärjestelmä. LaatuNet on valtakunnallinen selainpohjainen järjestelmä, joka sisältää valtakunnallisia toimintaohjeita, laatukriteereitä ja mittaristoja. Satakunnassa tullaan vuoden 2019 aikana luomaan järjestelmään myös omat paikalliset toimintaohjeet, jotka ovat yhtenäisen toiminnan kulmakivi. Toiminnan kehittämisen kannalta edellytyksenä on myös toiminnan systemaattinen ulkopuolinen arviointi.

1.10 Häiriötilanteisiin varautuminen

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä (EL 46 §, EtL 43 §, TsL 8 §) on määräykset siitä, että kunnan terveydensuojeluviranomaisen on ennakolta varauduttava häiriötilanteisiin, tilanteiden aiheuttamien terveyshaittojen ehkäisemiseksi, selvittämiseksi ja poistamiseksi. Häiriötilanteisiin varaudutaan tarvittavin varo- ja valmiustoimenpitein yhteistyössä muiden viranomaisten ja laitosten kanssa.

Todennäköisiä, mahdollisesti useita kertoja vuodessa esiintyviä normaaliolojen häiriötilanteita ovat epäilyt ruokamyrkytyksistä ja elintarvikkeen tai veden välityksellä leviävistä infektioista. Terveysvaaraa mahdollisesti aiheuttavia erityistilanteita esiintyy käytännön työssä jatkuvasti. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi patogeeni bakteerien löytyminen elintarvike- ja pintahygienianäytteenotossa.

Kullakin Satakunnan yksiköllä on toistaiseksi oma erityistilannesuunnitelmansa, joka on räätälöity paikallisiin tarpeisiin. Suunnitelmissa huomioidaan sekä valmiuslain että normaaliolojen poikkeustilanteet. Erityistilannesuunnitelmat tarkastetaan vuosittain. Vuoden 2019 aikana ei vielä ole tarkoitus valmistella Satakunnan yhteistä erityistilannesuunnitelmaa.

1.11 Viestintä

Ympäristöterveydenhuollon viestinnän tarkoituksena on varmistaa kansalaisten turvallisuus kaikissa tilanteissa ja auttaa kansalaisia löytämään ne palvelut, joita ympäristöterveydenhuolto tarjoaa. Viranomaisilta odotetaan joustavaa, nopeaa, oikea-aikaista ja asiantuntevaa viestintää. Viestinnän osa-alueita ovat asiakaspalvelu ja tiedottaminen. Valvonnan tuloksien julkaiseminen lisää toiminnan läpinäkyvyyttä ja samalla ympäristöterveydenhuollon tunnettavuus lisääntyy.

Viestintä koostuu sisäisestä -, ulkoisesta - ja kriisiviestinnästä ja nämä kaikki osa-alueet kuuluvat ympäristöterveydenhuollon yksiköissä jokaiselle. Viranomaisen viestinnässä pyritään selkeään ja ymmärrettävään kielenkäyttöön ja käytetään huoliteltua yleiskieltä. Viestintävastuut on jaettu ja jokaisessa yksikössä vastuu viestinnästä kuuluu esimiehelle. Erityisesti häiriö- ja terveysvaaratilanteissa kriisiviestinnän osaaminen on poikkeuksellisen merkittävässä roolissa tilanteen menestyksellään hoidon kannalta.

1.12 Maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon laeissa säädetään, että kunnan valvontaviranomaisen tulee periä toiminnanharjoittajalta maksu valvontasuunnitelmaan sisältyvästä tarkastuksesta, näytteenotosta ja tutkimisesta (El 71§, TsL 50§). Poikkeuksena on tupakkalain valvonta, jossa vuosittainen valvontamaksu kattaa kaiken valvonnan (TupL 91 §). Kaikista tässä valvontasuunnitelmassa määritellyistä toimenpiteistä peritään kunnan maksutaksan mukainen valvontamaksu.

1.13 Suunnitelman seuranta ja toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumista seurataan kunnissa reaaliaikaisesti. Suunnitelman toteutuminen käsitellään vuosittain toiminnasta vastaavassa luottamuselimessä ja raportoidaan Vyha-järjestelmään suunnitelmavuoden jälkeisen vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointia hyödynnetään ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämisessä, valvonnan toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa.

2. ELINTARVIKEVALVONTA

2.1 Lainsäädäntö

Elintarvikelain (23/2006) 48 §:n mukaan kunnan tulee laatia säännöllistä elintarvikevalvontaa koskeva valvontasuunnitelma siten, että valvonnassa otetaan huomioon toiminnan riskit ja niin, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Satakunnan elintarvikevalvontasuunnitelma perustuu valvontakohteiden kartoitukseen, niiden riskiluokitukseen ja lainsäädännön asettamiin vaatimuksiin.

2.2 Elintarvikevalvonnan kohteet

2.2.1 Ilmoitettavat elintarvikehuoneistot

Elintarvikealan toimijan on tehtävä kirjallinen ilmoitus elintarvikehuoneistosta 14§:ssä säädetyille viranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista (ilmoitettu elintarvikehuoneisto). Toiminnan saa aloittaa, jos elintarvikehuoneisto täyttää sille asetetut vaatimukset (elintarvikelain muutos 352/2011 13 §). Ilmoitusvelvollisuus koskee myös sellaisia toimijoita, joilla ei ole varsinaista valvottavaa huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana (ns. virtuaalihuoneistot, kotona sijaitsevat elintarvikehuoneistot). Toimijan vaihtuessa siten, että Y-tunnus muuttuu, tulee huoneistosta uusi elintarvikevalvonnan kohde, josta toimija tekee elintarvikelain 13 §:n mukaisen ilmoituksen. Elintarvikevalvontaviranomainen antaa toimijalle todistuksen ilmoituksen käsittelystä.

2.2.2 Hyväksyttävät elintarvikehuoneistot

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä laitokseksi valvontaviranomaiselta ennen toiminnan

aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Hyväksyttävät laitokset tarkastetaan ennen toiminnan aloittamista. Valvontaviranomainen tekee huoneiston hyväksymisestä laitokseksi päätöksen, jossa kuvataan kaikki laitoksen hyväksytyt toiminnot. Päätös tehdään 60 vrk kuluessa asian vireille tulosta. Tieto päätöksestä annetaan tiedoksi Ruokavirastolle, joka antaa laitokselle hyväksymisnumeron ja pitää listaa laitosten hyväksytyistä toiminnoista.

Myös itujen tuotanto on elintarvikevalvontaviranomaisen hyväksynnän vaativaa alkutuotantoa. Hyväksymisvelvoite ei koske pienimuotoista ja vähäriskistä toimintaa, jossa ituja myydään suoraan kulluttajille tai vähittäiskauppaan enintään 10 000 kg vuodessa.

2.3 Valvontakohteiden riskiluokitus ja tarkastuksiin käytettävä aika

Tarkastusten tiheyteen ja tarkastuksiin käytettävään aikaan vaikuttavat riskiluokitus, joka perustuu valvontakohteen toiminnan luonteeseen ja laajuuteen. Säännöllisen valvonnan tarkastuksista on laadittu kohdekohtainen valvontasuunnitelma, jonka riskiluokituksessa ja tarkastustiheyden määrittelyssä noudatetaan Ruokaviraston ohjetta 10503/2. Suunnitelmassa on esitetty ohjeen mukainen riskinarviointi sekä riskinarvioinnin perusteella suositeltu tarkastustiheys, tarkastukseen käytettävä aika sekä tämän perusteella suunnitellut tarkastukset vuosille 2019-2021.

Toiminnan luonne, laajuus sekä valvontahistoria muodostavat lähtökohdan sille, kuinka merkittävä riski toimintaan liittyy, ja tähän perustuen arvioidaan elintarvikehuoneiston paikallinen valvontatarve. Satakunnan paikallisessa riskinarvioinnissa huomioidaan edellä mainittujen tekijöiden lisäksi myös toiminnan valvontahistoria. Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää enintään puoleen valvontaohjelmassa määritellystä tarkastustiheydestä. Ilmoituksenvaraisissa kohteissa, joissa suunnitelman mukaisia tarkastuksia on yksi tai enemmän vuodessa, voidaan laskea tarkastustiheyttä puolella jos kolme viimeistä tarkastusarvosanaa on oivallisia ja kaikki oivarivit lukuun ottamatta kohtia 11, 12, 14, 17 ja 19 on tarkastettu vähintään kerran näiden tarkastusten aikana. Yhdestä tarkastuksesta saatu B-arvosana ei vaikuta laskettuun tarkastustiheyteen, mutta jo kahden eri tarkastuskerran B-arvosana nostaa tarkastustiheyden takaisin Ruokaviraston ohjeen 10503/2 mukaiseksi. Vuonna 2019 arviointiperusteet yhtenäistetään yhteisten palaverien ja tarkastuskäyntien avulla.

Jos kohde on vastaavasti saanut kahdella viimeisellä peräkkäisellä tarkastuskäynnillä arvosanan C tai D, tulee tarkastustiheys nostaa siten, että jos tarkastuksia on alle 1 / v, nousee tiheys yhteen kertaan vuodessa. Jos tarkastuksia on 1 / v, nousee tiheys kaksinkertaiseksi ja jos tarkastustiheys on 2 tai enemmän /v, nostetaan tiheys 50 %. Samoin tiheys nostetaan, jos kohde on saanut viimeisen kolmen vuoden aikana C tai D arvosanoja vähintään puolessa tarkastuksista.

2.4 Tarkastukset

Tarkastukset on määritelty yleisosan kohdassa 2.3. Tarkastus kohdistuu valvottavaan toimintaan. Se voidaan suunnata toimitiloihin, toimintatapoihin, tuotteisiin, olosuhteisiin ja asiakirjoihin. Tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tai jonkin osa-alueen tarkastuksen. Elintarvikelain mukainen Oiva -tarkastus tehdään pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta, koska tarkoitus on tarkastaa sen hetkistä toimintaa yrityksessä. Tarkastusten sisältö vaihtelee kohdekohtaisesti. Tarkastus voi olla uusintatarkastus, päätökseen tai määräykseen liittyvä tarkastus, jälkivalvontaan liittyvä tarkastus tai pelkkä asiakirjatarkastus. Asiakirjatarkastus voi kohdistua esim. virtuaalihuoneistoihin tai kotirauhan

piirissä olevan elintarviketoiminnan tarkastamiseen (esim. omavalvontasuunnitelma ja pakkausmerkinnät).

Viranhaltija voi tarkastuksen yhteydessä ottaa tarvittavia näytteitä. Erillisestä suunnitelman mukaisesta näytteenottokäynnistä peritään myös näytteenotosta aiheutuvat kustannukset.

Kaikki elintarvikehuoneistot eivät kuulu säännöllisen valvonnan piiriin. Tällaisia huoneistoja tarkastetaan ainoastaan tarvittaessa, esimerkiksi epäilyyn perustuen, tai erilaisiin valvontaprojekteihin liittyen. Ilmoitetuista huoneistoista erittäin vähäriskisiä ja siksi säännöllisen valvonnan ulkopuolella ovat esimerkiksi pubit ja apteekit. Ilmoitusvelvollisiin elintarvikehuoneistoihin tehdään aina ensimmäinen tarkastus. Säännöllisen valvonnan ulkopuolella oleviin ilmoitettuihin huoneistoihin, esimerkiksi pubeihin ja apteekkeihin, tehdään Oiva-tarkastuksen sijaan toiminnan aloitustarkastus, josta ei tule Oiva-raporttia. Tarkastuksesta kirjoitetaan raportti ja tarkastus on maksullinen.

Elintarvikevalvonnan suunnitelman mukaiset tarkastukset alkutuotantopaikkojen tarkastuksia lukuun ottamatta ovat Oiva -järjestelmän mukaisia tarkastuksia, joista laaditaan Oiva -raportti. Tarkastusten sisältö määräytyy Elintarviketurvallisuusvirasto Ruokaviraston antamien erillisten ohjeistusten mukaisesti.

Ilmoituksen tai hakemuksen käsittelyn yhteydessä uusi valvontakohde tulee suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Ensimmäinen tarkastus tehdään toiminnan laadusta ja laajuudesta riippuen viimeistään kuuden kuukauden kuluessa toiminnan aloittamisesta. Uuden kohteen valvontatiheys määräytyy keskusviranomaisen kohdeluokituksen mukaisesti. Ensimmäisen tarkastuksen jälkeen todetaan kohteen riskiluokka ja sen mukainen tarkastustiheys. Ensimmäinen tarkastus ja riskiluokituksen perusteella tehty sitä seuraavat tarkastukset ovat maksullisia. Jos epäkohdan tai epäkohtien korjaamiselle on tarkastuskertomuksessa tai pakkokeinoasiakirjassa annettu määräaika, huoneistoon tehdään uusintatarkastus.

2.5 Pakkokeinot

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään elintarvikevalvonnassa silloin, kun elintarvikealan toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikemääräysten noudattamiseksi eivätkä muut valvontatoimenpiteet ole riittäviä. Pakkokeinoja ovat Elintarvikelain 55-69 § mukaiset toimet, joita ovat mm. erilaiset määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka, haltuunotto sekä elintarvikehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen.

Vaikka toimivaltaa hallinnollisten pakkokeinojen käyttöön ei olisi siirretty elintarvikevalvontatehtäviä suorittavalle kunnan viranhaltijalle, viranhaltija on kiireellisissä tapauksissa oikeutettu antamaan määräyksiä epäkohdan poistamiseksi, asettamaan kieltoja sekä tekemään haltuunottoa koskevan päätöksen. Tällainen viranhaltijapäätös on viipymättä saatettava kunnan elintarvikeviranomaisen käsiteltäväksi.

2.6 Näytteenotto

Viranomaisnäytteenotto toteutetaan projekteina. Ilmoitettaviin elintarvikehuoneistoihin tehdään vuonna 2019 jauhelihan mikrobiologista laatua koskeva valvontaprojekti. Näytteet otetaan kaikista

huoneistoista, jotka valmistavat itse jauhelihaa tai kuitenkin vähintään kymmenestä kohteesta valvontayksikön alueella. Suunnitellut näytteet on kirjattu liitteeseen 1. Vuonna 2019 Satakunnan ympäristöterveydenhuolto ei osallistu kansallisiin valvontaprojekteihin.

Valvonnassa varaudutaan asiakasvalitusten perusteella tehtäviin tutkimuksiin, elintarvikkeista aiheutuvien terveysvaaratilanteiden tutkimuksiin, ruokamyrkytysten selvittämiseksi tarvittaviin tutkimuksiin sekä elintarvikevalvontaohjelmaan sisältyviin valvonta- ja seurantaohjelmiin.

Elintarvikealan toimija vastaa tuotteidensa turvallisuudesta ja laadusta ja varmistaa sitä myös oma-valvonnassa tehtävin tutkimuksin. Laitosvalvonnassa viranomaisnäytteenoton tarkoituksena on pistokein varmistaa omavalvonnassa saatujen tutkimustulosten luotettavuutta ja tutkimusten oikeaa kohdentamista. Viranomaisnäytteenotolla ei korvata omavalvontanäytteenottoa. Vuoden 2019 projektina Satakunnassa on yhdenmukaistaa laitosten ja ilmoituksenvaraisten huoneistojen omavalvonnassa näytteenottosuunnitelmien valvonta sekä määrittellä yhdenmukaiset kriteerit viranomaisnäytteenoton toteuttamiseksi.

Viranomaisnäytteenottoa voidaan tarvittaessa lisätä, jos laitoksen omavalvonnan taso havaitaan odotettua huonommaksi, näytteenotto on tarpeen tarkastushavaintojen johdosta, viranomaisnäytteenotoksen tulokset ovat epätyytyttäviä tai muusta vastaavasta syystä. Näytteenotto pyritään tekemään pääsääntöisesti tarkastusten yhteydessä, mutta myös erillisiä näytteenottokäyntejä voidaan tehdä tarpeen mukaan.

Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen, joka ei sisälly suunnitelmaan, on maksullista silloin, jos syynä näytteenottoon on säännösten noudattamatta jättäminen. Maksullista näytteenottoa on esimerkiksi valvonnassa todetun epäkohdan laajuuden selvittäminen, korjaavien toimenpiteiden tekemisen tai riittävyyden varmistaminen tai säädösten noudattamiseksi annetun kehotuksen tai määräyksen noudattamisen tai noudattamatta jättämisen toteaminen tai vahvistaminen.

Satakunnan ympäristöterveydenhuollon elintarvikenäytteiden tutkiminen tapahtuu pääasiassa KVVY:n laboratorioissa. Viranomaisnäytteiden tutkimukset sekä sellaiset omavalvontaan sisältyvät tutkimukset, joiden tekemisestä on säädetty elintarvikelainsäädännössä, tulee tutkia laboratorioissa, joka täyttää kansainvälisen standardin SFS 17025 vaatimukset akkreditoituilla tai arvioiduilla menetelmillä.

2.7 Epidemiat ja terveysvaaratilanteet

Elintarvikelain 45 §:ssä säädetään, että kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen on, saatuaan ilmoituksen ruokamyrkytysepäilystä tai epäillessään ruokamyrkytystä muusta syystä, viipymättä tehtävä tapausta koskeva selvitys asianmukaisine epidemiologisine ja mikrobiologisine tutkimuksineen yhteistyössä tartuntatautilaissa säädettyjen viranomaisten kanssa sekä toimitettava tarpeelliset ilmoitukset Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle ja Elintarviketurvallisuusvirastolle. Lain 46 §:n mukaan kunnan on laadittava kuntaa koskeva erityistilanteisiin varautumista koskeva suunnitelma.

Epidemioiden selvittämistä on käsitelty myös ympäristöterveydenhuollon erityistilannesuunnitelmassa. Ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvitystyöryhmä kutsutaan koolle vähintään kerran vuodessa.

Ympäristöterveydenhuolto vastaa epidemian selvittämiskustannuksista siihen saakka, kunnes epidemiasta mahdollisesti vastuussa oleva taho on saatu selville. Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä (1365/2011) määrittelee epidemia-työryhmän tehtävät ja kokoonpanon.

2.8 Muu valvonta

2.8.1 Suuret yleisötilaisuudet

Satakunnan alueella järjestetään monia vuosittain säännöllisesti toistuvia suuria yleisötilaisuuksia, joihin liittyy myös elintarvikemyyntiä. Suurimmat tilaisuudet ovat kesäaikaan järjestettävät Pori Jazz, Raumanmeren juhannus sekä Kansainväliset markkinat. Jos yleisötilaisuuden järjestäjällä on omaa elintarviketoimintaa, tehdään toiminnasta ilmoitus, joka käsitellään elintarvikelain mukaisesti. Muussa tapauksessa elintarvikealan toimijoita valvotaan suuressa yleisötilaisuudessa itsenäisinä toimijoina.

Tapahtumaan tehdään säännöllisesti toimijoiden tarkastuksia elintarvikelain nojalla, jos tapahtuma-alue on rakennettu tapahtumaa varten ja alue on rajattu ja suljettu (henkilöiden oletetaan olevan tapahtuman ajan alueella) ja tapahtuman kokoaikainen kävijämäärä on 20 000 henkilöä tai enemmän tai jos alue ei ole suljettu (esim. markkinakatu) tai on kokoontumishuoneisto ja tapahtuman kokoaikainen kävijämäärä on 40 000 henkilöä tai enemmän.

2.8.2 Alkutuotanto

Satakunnassa vuoden 2019 alkutuotannon tarkastukset rajoittuvat maidontuotantotilojen hygieniatarkastuksiin.

2.8.3. Vienti

Satakunnan alueella on laitoksia, jotka vievät Euraasian talousliiton ja/tai Kiinan alueelle tuotteitaan tai ylläpitävät vientioikeutta. Kansalliselta valvonnalta vientihyväksyntä laitoksessa velvoittaa valvomaan laitosten valmiuksia ylläpitää vientimaan vientivaatimuksia. Euraasian talousliittoon liittyvää ohjeistusta on annettu myös valvojille ohjeessa 18508/2 ja toimijoille ohjeessa 18507/2.

Euraasian talousliiton ja/tai Kiinan laitoshyväksynnän saaneisiin laitoksiin on vientimaan viranomaisen vaatimuksesta tehtävä jatkuvaa vientivalvontaa. 1.1.2018 alkaen kaikki paikallisen valvonnan suorittama vientivalvonta tehdään Oiva-tarkastusten yhteydessä ja kirjataan vain Oiva-järjestelmään.

Viennin oivarivit ovat rivejä, joista ei tule julkista Oiva-arvosanaa Oiva-raporttiin, eivätkä ne vaikuta Oivan yleisarvosanaan. Annetut arvosanat näkyvät laitokselle annettavassa tarkastuskertomuksessa sekä valvojille Oiva-järjestelmässä. Tarkastuksen yhteydessä on myös huomioitava, ettei erillinen vientitarkastus ole enää mahdollinen, sillä Oiva-järjestelmään kirjattaessa jokaiseen raporttiin pitää tulla kirjauksia myös julkisille riveille. Julkiset rivit, joita tarkastuksella täytetään, ei kuitenkaan tarvitse olla samoja kuin vientirivit, mutta huomattavat epäkohdat on kirjattava myös vastaaville julkisille riveille. Jokaisella tarkastuksella tarkastetaan rivit 20.1, 20.2, 20.3 ja muut viennin rivit vähintään kerran vuodessa.

2.8.4 Ensisaapumisvalvonta

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden ensisaapumisvalvonta valtiollistettiin vuonna 2008, jolloin vastuu valvonnasta siirtyi kunnista Ruokavirastolle. Satakunnan ympäristöterveydenhuollon alueella ensisaapumistoimintaa on Etelä-Satakunnan ympäristötoimiston alueella. Ruokavirasto ostaa ensisaapumisvalvontapalvelun kunnalta ja määrää tarkastuskohteet ja tiheyden sekä tarkastuslaajuuden.

3. TUPAKKA- JA LÄÄKELAIN VALVONTA

3.1 Lainsäädäntö

Tupakkalain (549/2016) 8 §:n mukaan kunta huolehtii alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi ja valvoo alueellaan tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista, omavalvontaa koskevien säädösten noudattamista, markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säädösten noudattamista sekä tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista. Lain 84 §:n mukaan kunta laatii ja hyväksyy tupakkalain noudattamisen säännöllistä valvontaa koskevan tupakkalain valvontasuunnitelman. Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelmassa otetaan huomioon valtakunnallisen valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa.

Lääkelain mukaan kunnan tulee omasta aloitteestaan ja tehtyjen ilmoitusten perusteella tarkastaa nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkoja sekä valvoa nikotiinivalmisteiden myyntiä.

Valviran valvontaohjelman mukaisesti valvonnan painopistealueina 2018 - 2019 tupakointikieltojen ja rajoitusten osalta ovat ravintoloiden tupakointitilat. Myynnin ja markkinoinnin osalta painopistealueina ovat erikoisliikkeet ja vähittäismyyntipakkaukset. Suunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2015 – 2019, joka on päivitetty vuosille 2018 - 2019.

Tupakkalain mukaan tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä saa myydä tai muutoin luovuttaa vain sijaintikunnan myyntipaikalle myöntämän vähittäismyyntiluvan perusteella. Tukkumyynnistä tulee tehdä kirjallinen ilmoitus.

3.2 Valvontakohteet

Kunnat valvovat tupakan vähittäismyyntiä ja mainontaa myyntipaikoissa ja tupakointitilaisissa ravintoloissa sekä tupakointikieltojen noudattamista mm. yleisötilaisuuksissa ja asuinyhteisöissä. Valvira ohjeistaa alueellisia ja paikallisia valvontayksiköjä niille kuuluvien tehtävien hoidossa. Aluehallintovirasto ohjaa tupakkalain alueellista valvontaa.

Uuden tupakkalain 549/2016 myötä sääntelyn piirissä ovat tupakkatuotteiden lisäksi sähkösavukkeet ja sähkösavukkeissa käytettävät nesteet.

Tupakkavalvontaa tehdään pääasiassa elintarvikevalvonnan yhteydessä. Valvonnassa noudatetaan pääosin valvontaohjelman mukaisia tarkastustiheyksiä.

3.2.1 Myyntipaikat

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntipaikan valvontakäynnillä käytetään Valviran laatimaa tarkastuslomaketta. Riskinarvioinnin mukaan valvontakäynnillä tarkastettavia asioita ovat mm. myyntilupa, omavalvonta, tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipakkausten säädöstenmukaisuus, sekä esilläpitokiellon ja markkinointikiellon toteutuminen.

Tukkumyynnin yhteydessä valvotaan lisäksi, että tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä myydään vain toiselle tukkukaupalle tai sille, jolla on tupakkalain 44 § mukainen voimassa oleva tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupa.

3.2.2 Tupakointikieltojen ja rajoitusten valvonta

Tupakointikieltoja ja -rajoituksia valvotaan rakennusten, kulkuneuvojen ja muiden vastaavien paikkojen sisätiloissa, jotka ovat yleisön tai asiakkaiden käytettävissä, ulkotiloissa järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa ja katsomoissa sekä päiväkotien ja esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa.

3.2.4. Tupakointitilalliset ravintolat

Tupakkalain 76 § mukaan ravintolan tai muun ravitsemisliikkeen sisätiloissa tupakointi voidaan sallia ainoastaan tupakointiin hyväksytyssä erillisessä tupakointitilassa. Ruoan ja juoman tarjoilu ja nauttiminen tupakointitilassa on kielletty.

Tupakointitilojen valvontaohjeistuksena käytetään Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2007:2 Ravintolan ja muun ravitsemisliikkeen tupakointitilasta. Tupakointitilojen tarkastuksessa käytetään Valviran laatimaa tarkastuslomaketta.

3.2.5 Yleisötilaisuudet

Tupakkalain 74 § kohdan 2 mukaan tupakointi on kielletty ulkoalueilla järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa ja katsomoissa sekä muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa, joissa osallistujat oleskelevat paikoillaan. Valvonnassa tarkastetaan, että tupakointikieltoalue ja tupakointiin tarkoitettu alue on merkitty selvästi havaittavalla tavalla ja tapahtuman järjestäjä on ohjeistanut esimerkiksi järjestyksenvalvojat puuttumaan tupakointikiellon rikkomiseen. Tapahtumaan tehdään tarkastuksia, jos tapahtuma-alue on rakennettu tapahtumaa varten ja alue on rajattu ja suljettu (henkilöiden oletetaan olevan tapahtuman ajan alueella) ja tapahtuman kokoaikainen kävijämäärä on 20 000 henkilöä tai enemmän tai jos alue ei ole suljettu (esim. markkinakatu) tai on kokoontumishuoneisto ja tapahtuman kokoaikainen kävijämäärä on 40 000 henkilöä tai enemmän.

3.2.6 Asuinyhteisöjen tupakointikiellot

Tupakkalain 78 § mukaan asuinyhteisön yhteisissä ja yleisissä sisätiloissa ei saa tupakoida. Asuinyhteisöllä on mahdollisuus kieltää tupakointi asuinyhteisön hallitsemisissa yhteisissä ulkotiloissa rakennusten sisäänkäyntien ja ilmanottoaukkojen läheisyydessä, lasten leikkialueella ja yhteisillä parvekkeilla. Asuinyhteisö voi hakea kunnalta tupakkalain 79 § mukaisen tupakointikiellon määrittämistä asuinyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ul-

kotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Kunnan tulee määrätä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos niistä voi kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai asuintilaan, eikä savun kulkeutumista ole mahdollista rakenteiden korjaamisella tai muuttamisella kohtuudella ehkäistä. Asuintilan haltijalle on ennen kiellon määräämistä varattava mahdollisuus ehkäistä savun kulkeutuminen myös omilla toimenpiteillään.

Kunnan on hakemuksesta peruutettava määräämänsä tupakointikielto, jos olosuhteet ovat muuttuneet, eikä kiellolle ole enää perusteita. Kiellon peruuttamista voi hakea asuinyhteisö tai kieltoa koskevan tilan haltija, jos asuntoyhteisö ei olennaisesti muuttuneista olosuhteista huolimatta hae kiellon peruuttamista. Valvonnassa perehdytään ja koulutaudutaan tupakointikieltojen käsittelyyn asuinyhteisöissä, varaudutaan asuinyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittelyyn ja varaudutaan terveysuojelulain mukaisiin menettelyihin tupakansavun kulkeutumisen johdosta.

3.3 Valvonnan riskinarvioinnin perusteet

Valvonnan riskinarvioinnissa huomioidaan valvontahistoriasta ilmenevät aiemmat rikkomukset tai muulla tavoin ilmenevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin, omavalvonnan puutteellisuus, myyntipaikan läheisyys suhteessa oppilaitoksiin tai muihin alle 18-vuotiaiden suosimiin paikkoihin, ajankohta (esimerkiksi alaikäisten yritykset ostaa tupakkatuotteita lisääntyvät yleensä syksyisin koulujen alettua), tupakansavulle altistuvien ihmisten suuri määrä ja mahdollinen erityisryhmä (lapset, nuoret, vammaiset, sairaat).

Suunnitelmassa huomioidaan myös erilaiset yllättävät valvontatapaukset, esimerkiksi asiakaslähtöiset valitukset.

4 TERVEYDENSUOJELU

4.1 Lainsäädäntö

Terveydensuojelulain (763/1994) tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen sekä ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia ympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa. Kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua niin, että asukkailla turvataan terveellinen ympäristö.

Terveydensuojelun yleisen suunnittelun ja valvonnan johto ja ohjaus kuuluvat sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle. Sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ohjaa terveydensuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten toimeenpanoa ja valvontaa. Aluehallintovirasto ohjaa ja valvoo terveydensuojelua alueellaan.

Terveydensuojelulain 6 §:n mukaisesti kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Kunnan valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma.

Tässä suunnitelmassa esitetään terveydensuojelulain mukaisen valvonnan tavoitteet vuodelle 2019. Vuoden 2019 suunnitelma on yhteinen tulevan maakunnan ympäristöterveydenhuollon yksiköille. Suunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2015 – 2019, joka on päivitetty vuosille 2018 - 2019. Valtakunnallisen valvontaohjelman painopisteet ohjelmakaudella ovat

- Talousveden osalta valvontatutkimusohjelman päivittäminen ja valvonnan näytemäärien saattaminen asetuksen mukaiseksi, vesihuollon häiriötilannesuunnitelman laatiminen ja talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi ja hallinta yhdessä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa.
- Kauneushoitoloissa ja vastaavissa huoneistoissa ihon läpäisevien toimintojen valvominen (esim. tatuointi, kuppaus, injektiot, lävistykset).
- Terveydellisten olojen valvonnassa laadukkaat sisäilmaselvitykset edistämällä ulkopuolisten asiantuntijoiden hyödyntämistä sisäilmaselvityksissä, koulujen yhteistarkastukset.
- Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa (kaava, ympäristölupa, YVA-menettely, rakennushankkeet jne.)

4.2 Valvontakohteet

Terveydensuojelulain nojalla suunnitelmallisesti valvottavia kohteita ovat talousvettä toimittavat laitokset, koulut ja muut oppilaitokset, päivähoitopaikat, esiopetustilat, vanhainkodit, lastenkodit ja muut vastaavat sosiaalialan yksiköt, kauneushoitolat ja muut huoneistot, jossa harjoitetaan ihonkäsittelyä tai -hoitoa, solariumit, kuntosalit ja muut julkiset liikuntatilat, yleiset saunat, uimahallit, uimarannat, uima-altaat, uimalat, kylpylät, lasten ja nuorten kerho- ja kokoontumishuoneistot sekä majoitushuoneistot. Valvontakohteet on lueteltu liitteenä olevassa kohdekohtaisessa valvontasuunnitelmassa. Monissa huoneistoissa on useampia toimintoja. Näiden huoneistojen kirjaamisessa yhdeksi tai useammaksi kohteeksi noudatetaan Valviran ohjeistusta. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi terveysvalvonta tekee tarkastuksia tarvittaessa muihinkin kohteisiin terveydensuojelulain vaatimusten valvomiseksi ja mm. osallistuu kuntien sisäilmatyöryhmiin.

4.2.1 Ilmoitusvelvolliset kohteet

Terveysuojelulain 13 §:ssä mainituista ilmoituksenvaraisista toiminnoista toimijan on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista kirjallinen ilmoitus kunnan terveysuojeluviranomaiselle. Ilmoitus on tehtävä myös toimijan vaihtumisesta ja toiminnan oleellisesta muuttamisesta. Toimijalle toimitetaan todistus ilmoituksen vastaanottamisesta. Huoneistoon tehdään tarkastus ilmoituksen käsittelyyn liittyen ainakin kouluihin ja oppilaitoksiin sekä päivähoitoon. Riskinarvioinnin perusteella tarkastus voidaan jättää myös tekemättä. Ilmoituksen käsittelystä, todistuksesta ja tarkastuksesta peritään maksu. Terveysuojelulain mukaisesta ilmoituksesta annetaan tieto huoneiston sijaintipaikan rakennusvalvontaviranomaiselle, jos ei ole ilmeistä, että rakennusvalvonta on tietoinen uudesta huoneistosta. Majoitusliikettä koskevasta ilmoituksesta sekä mahdollisesta tarkastuskäynnistä tällaiseen huoneistoon on ilmoitettava sen kihlakunnan poliisilaitokselle, jonka toimialueella rakennus, huoneisto tai muu liikepaikka sijaitsee, ja alueen pelastusviranomaiselle. Poliisi- ja pelastusviranomaisella on oikeus olla läsnä tarkastuksen suorittamisessa.

Terveysuojelulain 13:n mukainen ilmoitus edellytetään myös toiminnanharjoittajalta, joka ottaa talousvettä omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa. Yhteisessä käytössä olevan vedenottamon tai vesisäiliön omistajan on tehtävä vastaava ilmoitus, jos talousvettä otetaan käytettäväksi vähintään 50 henkilön tarpeisiin tai vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa.

4.2.2 Hyväksyttävät kohteet

Talousvettä toimittavan laitoksen, jolla on omaa veden tuotantoa tai käsittelyä, on haettava toimintansa hyväksymistä kunnan terveysuojeluviranomaiselta viimeistään kolme kuukautta ennen suunniteltua toiminnan aloittamista. Talousvettä ei saa toimittaa ennen kuin toiminta on hyväksytty. Toiminnan hyväksymistä on haettava myös, jos vedenottoa tai vedenkäsittelyä laajennetaan tai muutetaan olennaisesti tai jos veden laadussa tai jakelussa tapahtuu talousveden laadun kannalta olennaisia muutoksia. Kunnan terveysuojeluviranomainen tekee hakemuksesta päätöksen, jossa on nimettävä talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualueet.

4.3 Valvontakohteiden riskiluokitus, tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytettävä aika

Terveysuojelulain mukaiset valvontakohteet jaetaan riskiluokkiin, joiden perusteella määräytyy toimintatyyppien yleinen tarkastustiheys. Valvontakohteiden tarkastustiheyksien määrittämisessä on käytetty Valviran ohjeistamia tarkastustiheyksiä, jotka on esitetty valtakunnallisessa terveysuojelun valvontaohjelmassa. Toimintatyyppien riskinarviointi, riskiluokitus ja tarkastustiheydet on laadittu yhteisesti maakunnan valvontakohteille. Riskinarvioinnissa on huomioitu toiminnan aiheuttama terveysuhka ja valvottavan toiminnan olosuhteet, joista voi aiheutua terveyshaittaa. Riskinarvioinnin toimintatyyppikohtaista tarkastustiheyttä on voitu lisätä tarpeelliseksi katsotulla määrällä tai vähentää enintään puoleen valvontaohjelmassa määritellystä tarkastustiheydestä. Tarkastustiheyttä ei kuitenkaan saa vähentää harvemmaksi kuin viiden vuoden välein tehtäväksi. Tarvittaessa kohteen tarkastustiheyttä voidaan lisätä kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella, jolloin tarkastustiheyttä määritettäessä huomioidaan kohteen olosuhteet, joista voi aiheutua terveyshaittaa ja kohteen valvontahistoria. Vuoden 2019 aikana on tarkoitus laatia yhdenmukaiset kriteerit kohdekohtaisen valvontatiheyden muuttamiseen. Tarkastuksiin käytettävän ajan arvioinnissa on käytetty Valviran antamia ohjeellisia tarkastusaikoja. Maakunnalle laadittu riskiluokitus ja tarkastustiheydet eri valvontakohdetyypeille on esitetty liitteenä.

4.4 Tarkastukset

Tarkastuksia tehdään valvontasuunnitelman mukaiseen säännölliseen valvontaan, asiakasvalitukseen, epäilyyn ja ilmoitusten käsittelyyn liittyen sekä uusintatarkastuksina todettujen epäkohtien korjaamisen varmistamiseksi. Asunnontarkastukset tehdään ainoastaan kirjallisen pyynnön johdosta ja laivatarkastukset tilausten perusteella. Terveystarkastuslain mukaisten huoneistojen säännöllisen valvonnan tarkastuksista on laadittu kohdekohtainen suunnitelma, joka on liitteenä.

Tarkastuksia voidaan tehdä tarvittaessa, esimerkiksi epäilyn tai yhteydenoton johdosta, myös sellaisiin huoneistoihin ja kohteisiin, jotka eivät ole terveystarkastuslain mukaisesti ilmoitusvelvollisia eivätkä säännöllisen valvonnan piirissä. Tällaisista tarkastuksista ei peritä maksua. Myös asiakasvalitukseen liittyvät tarkastukset ovat maksuttomia.

Monissa terveystarkastuslain mukaan ilmoitusvelvollisissa huoneistoissa on useita toimintoja. Jos huoneistossa on useita terveystarkastuslain mukaisia toimintoja, pyritään huoneisto tarkastamaan samalla tarkastuskäynnillä kaikkien toimintojen osalta, jos kaikkien toimintojen tarkastaminen on käytännössä helposti toteutettavissa. Jos huoneistossa tarjotaan solariumpalvelua, tehdään lisäksi solariumpalvelun tarkastus säteilylain nojalla. Julkisiin majoitushuoneistoihin ja muihin huoneistoihin tehtävän tarkastusten yhteydessä tarkastetaan tupakointikieltojen- ja rajoitusten noudattaminen tupakkalain nojalla.

Valvira julkaisi vuonna 2018 koekäyttöön uuden mallit terveystarkastuslain mukaisista tarkastuslomakepohjista (VATI-lomakkeet). Terveystarkastuslain tarkastuslomakepohjissa on otettu käyttöön elintarvikevalvonnasta tuttu ABCD-arvosteluasteikko. Tarkastukset tehdään vuoden 2019 alusta alkaen VATI-lomakkeiden mukaisesti. Lomakkeita käytetään soveltuvin osin. Tarkastettavissa asioissa on myös omavalvonta ja siihen liittyvät asiakirjat. Vuoden 2019 tarkastuksilla ei omavalvontaan liittyviä asiakirjoja edellytetä.

Solariumkohteen tarkastus tehdään VATI-lomakkeen lisäksi Säteilyturvakeskuksen tarkastuslomakkeilla. Lomakkeet toimitetaan tarkastuksen jälkeen Säteilyturvakeskukselle.

4.4.1 Koulu- ja oppilaitosten tarkastukset

Terveystarkastuslain mukaiset valvontasuunnitelmaan kuuluvat tarkastukset tehdään osana koulu- ja oppilaitosten terveystarkastusten olojen tarkastusta kolmen vuoden välein. Monissa kunnissa kouluterveydenhuolto toimii monialaisten tarkastusten koollekutsujana. Terveystarkastuslain suunnitelmallisen valvonnan tarkastukset tulee sovittaa yhteistarkastusten tarkastusrytmiin.

Joskus monialaisella tarkastuksella syntyy epäily epäkohdasta, jonka selvittämiseksi on tarpeen tehdä uusintatarkastus. Tarkastus katsotaan suunnitelman mukaiseksi, maksulliseksi tarkastukseksi. Myös silloin, kun kyseessä on monialainen tarkastus, tulee huolehtia siitä, että tarkastus kattaa mahdollisimman hyvin terveystarkastusten ehkäisemisen kannalta olennaiset seikat.

Terveystarkastus ja Hyvinvoinnin laitos on julkaisut vuonna 2015 oppaan oppilaitosten ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen (Opas 7/2015, Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva

oppilaitos, opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen). Vuonna 2018 Valvira on julkaissut ohjeen koulun ja päiväkodin olosuhdevalvontaan, terveystaitan ennaltaehkäisemiseen (Ohje 12/2018).

4.4.2 Asunnontarkastukset

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut terveydensuojelulain nojalla asetuksen (545/2015) asunnon tai muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista. Terveydellisillä olosuhteilla tarkoitetaan asunnon tai muun oleskelutilan fysikaalisia (esim. lämpötila, kosteus, ilmanvaihto, melu), kemiallisia (esim. hiilidioksidit, häkä, formaldehydi) ja biologisia (esim. mikrobikasvustot) olosuhteita. Samassa asetuksessa on säädetty myös ulkopuolisen asiantuntijan pätevyysvaatimuksista. Valvira on laatinut asumisterveysasetuksen soveltamisohjeen, jossa annetaan yksityiskohtaisia tulkintoja ja käytännöllisiä esimerkkejä asumisterveysasetuksen soveltamiseen.

Asumisterveysasetuksessa korostetaan sisäilmatutkimusten kokonaisarviointia, yhden yksittäisen ohjearvon ylitys ei välttämättä tarkoita terveyshaittaa. Terveydensuojeluviranomainen voi terveydensuojelulain 27 §:n mukaan velvoittaa terveyshaitan aiheuttajaa poistamaan todettu terveyshaitta. Viranomainen voi myös kieltää tai rajoittaa käyttämästä asuntoa tai oleskelutilaa tarkoitukseensa.

Terveysvalvonta antaa neuvoja ja ohjeistuksia asumisterveyteen liittyvissä kysymyksissä. Terveyshaittoja selvittäviä tarkastuksia tehdään asukkaiden pyynnöstä, kun epäillään, että asunnossa on mahdollisesti terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Muiden tahojen pyynnöstä asunnontarkastus voidaan tehdä vain, jos on perusteltu syy olettaa asunnon aiheuttava asukkaille tai naapureille terveyshaittaa. Asunnontarkastukset tehdään aina kirjallisen asunnontarkastuspyynnön perusteella. Asunnontarkastuspyynnössä tuodaan esille omistussuhteet, perustietoja asunnosta, mahdolliset tehdyt toimenpiteet ja oireilut.

Asuntojen ja muiden oleskelutilojen ensimmäisellä tarkastuksella arvioidaan, onko rakennuksessa asukkaille tai tilojen käyttäjille terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä ja edellyttääkö terveyshaitan toteaminen jatkoselvityksiä. Tarkastuksella voidaan tehdä alustavia mittauksia asunnon olosuhteista tai mittaukset voidaan velvoittaa tehtäväksi ulkopuolisella asiantuntijalla. Näytteenotot teetetään pääsääntöisesti ulkopuolisella asiantuntijalla. Arvioitaessa terveydensuojelulain mukaista terveyshaittaa, käytetään apuna Valviran ohjetta asunnon terveyshaitan selvittämisen prosessiin (4/2017) sekä Asumisterveysasetuksen soveltamisohjeita (8/2016) osat I-V. Tarkastuksista laaditaan aina tarkastuskertomus, joka toimitetaan asianosaisille. Vuonna 2019 jatketaan asunnontarkastusprosessin yhtenäistämistä Satakunnan alueella.

Siivottomuusasiat hoidetaan Valviran julkaiseman ohjeen mukaisesti (Valviran ohje asuntojen siivottomuustapauksissa, 3/2011).

4.4.3 Laivatarkastukset

Laivatarkastukset perustuvat Maailman terveysjärjestön kansainväliseen terveyssäännöstyöhön (IHR, 2005), joka tuli voimaan 15.6.2007. WHO on julkaissut vuonna 2011 yksityiskohtaisen tarkastusohjeen laivojen saniteettitarkastuksista. Valvira on julkaissut vuonna 2016 kansallisen soveltamisohjeen laivatarkastuksista. Laivatarkastuksia tehdään Rauman ja Porin satamissa.

Alusten IHR:n mukaiset saniteettitarkastukset (SSCC/SSCEC/30 day extension) pyritään tekemään soveltuvin osin ohjeiden mukaisesti myös Suomessa. Käytännöt tarkentuvat ja laivatarkastuksia tekevät osallistuvat asiaa koskeviin koulutustilaisuuksiin.

Alus on vastuussa talousveden näytteenoton järjestämisestä eikä esim. terveystarkastajalla ole velvollisuutta ottaa näytettä. Terveystarkastajaviranomaisen tehtävänä on kuitenkin neuvoja ja ohjata asiassa. Tarvittaessa näytteen voi ottaa myös tarkastaja. Tutkittavat parametrit voivat vaihdella olosuhteiden sekä tehtyjen havaintojen perusteella (esim. jos vedessä on vieras kemiallinen haju, on tehtävä kemiallisia tutkimuksia syyn selvittämiseksi). Yksi talousveden turvallisuuden perusasioita on veden mikrobiologinen laatu ja siitä säännöllisesti varmistaminen.

Normaalitilanteessa vesinäytteestä tutkitaan vähintään seuraavat perusanalyysit: Kokonaiskoliformiset bakteerit, E. coli ja heterotrofinen pesäkeluku (22 °C ja 36 °C). Vesinäyte Legionellan tutkimiseksi otetaan, jos aluksen hanaveden kylmän veden lämpötila on yli 25 °C ja/tai lämmin vesi on alle 50 °C. Tarkastuksella aluksella tulee olla tutkimustodistus veden laadusta ja se ei saa olla yli vuoden vanha. Laivan vesi edellytetään tutkittavan vähintään kerran vuodessa.

4.4.5 Talousveden valvonta

Vuosien 2019 - 2021 aikana pyritään saamaan kaikille vesilaitoksille asetuksen mukaiset riskinarvioinnit, hyväksymään riskinarvioinnit sekä päivittämään valvontatutkimusohjelmat riskinarvioinnin perusteella. Pieniltä vesiosuuskunnilta edellytetään suppeampi riskinarviointi ja näytteenottosuunnitelmat.

Talousveden laatua vedenjakelualueilla valvotaan valvontatutkimusohjelmien mukaisesti otettavien vesinäyttein. Näytteistä tehtävät tutkimukset on tarkemmin määritelty verkostoveden näytteenottosuunnitelmissa. Näytteiden määrät vedenjakelualueilta on esitetty kohdekohtaisessa valvontasuunnitelmassa. Verkostoveden näytteenoton hoitavat joko terveystarkastajat, vesilaitokset itse tai ulkopuolinen näytteenottaja. Jos näytteenottaja on joku muu kuin terveystarkastaja, tulee kunnan terveystarkastajaviranomaisen varmistua siitä, että ulkopuolinen näytteenottaja tuntee talousvesinäytteiden ottoon liittyvät yleiset periaatteet. Varmistaminen hoidetaan Valviran ohjeen 16/2018 kohdan 12.1 mukaisesti. Veden laadun tutkimustulokset toimitetaan viivytystä tiedoksi viranomaiselle. Näin ollen veden laadun arviointia tehdään säännöllisesti aina tutkimustulosten saavuttua. Talousveden laadun valvonnan lisäksi vedenjakelualueisiin ja vesilaitoksen tehdään tarkastuksia kohdekohtaisen suunnitelman mukaisesti.

Vesiosuuskuntien ja niiden vedenjakelualueiden kartoittamista jatketaan ja niille annetaan ohjeistusta talousveden valvontatutkimusohjelman ja/tai näytteenottosuunnitelman laatimiseksi. Säännölliseen valvontaan otetaan vesiosuuskunnat, joissa on viisi taloutta tai enemmän liittyneitä. Tätä pienempiin vesiosuuskuntiin tehdään tarkastuksia ja näytteenottoja vain valitusten perusteella tai terveyshaittaa epäiltäessä.

Sellaisten elintarvikehuoneistojen ja julkista toimintaa harjoittavien huoneistojen, joilla on oma kaivo, talousveden laatua valvotaan säännöllisin näytteenotoin. Tutkimustiheys on elintarvikealan yrityksen toiminnan luonteesta riippuen yhdestä kerrasta vuodessa yhteen kertaan kolmessa vuodessa. Näytteet voidaan ottaa tarkastuksen yhteydessä. Nämä huoneistot ja näytemäärät on esitetty kohdekohtaisessa valvontasuunnitelmassa.

Viranomainen ottaa talousvedestä näytteitä myös epäilyssä vesiepidemiatapauksessa tai valituksen johdosta.

4.4.6 Uimarantojen valvonta

Yleisiltä uimarannoilta otetaan vesinäytteitä uimaveden laadun seuraamiseksi. Veden laadun valvonnan lisäksi uimarannat tarkastetaan säännöllisesti. Uimarantojen tarkastustiheydet ja näytemäärät on esitetty liitteenä olevassa kohdekohtaisessa suunnitelmassa.

Yleisiltä uimarannoilta (STM 177/2008) otetaan yksi näyte 1-2 viikkoa ennen kunkin uimakauden alkua sekä vähintään kolme näytettä uimakauden (15.6. – 31.8.) aikana. Näytteenottopäivät jaetaan tasaisesti uimakauden ajalle siten, että näytteenottopäivien väli ei koskaan ylitä yhtä kuukautta. Pieniltä yleisiltä uimarannoilta (STM 354/2008) otetaan vähintään kolme näytettä uimaveden laadun varmistamiseksi. Tarvittaessa otetaan ylimääräisiä näytteitä. Ylimääräisiä näytteitä otetaan, jos otetussa näytteessä bakteeripitoisuudet ylittävät asetetut raja-arvot tai ovat lähellä raja-arvoa.

Jos näytteen bakteeripitoisuudet ylittävät raja-arvot, otetaan välittömästi uusintänäytteet. Uimaranta voidaan asettaa uimakieltoon, jos uusintänäytteen bakteeripitoisuudet ylittävät ohjearvon. Riskinarviointiin perustuen uimaranta voidaan asettaa uimakieltoon myös ensimmäisen näytteen perusteella. Uimakielto voidaan purkaa, kun uimarannalta on otettu kaksi raja-arvon alittavaa näytettä.

Terveystarkastajat huolehtivat uimarantojen näytteenotosta. Tutkimuselosteet toimitetaan välittömästi toimijalle, jonka tehtävänä on huolehtia testauselosteet rannan ilmoitustaululle.

Keväällä ennen uimakauden alkua annetaan toimijoille sinileivistä kertova tiedote ja ohjeistus. Tämän lisäksi voidaan laatia esim. lehdistötiedote sinileivistä uimakauden aikana. Jos uimarannoilla todetaan runsaasti sinilevää, voidaan rannalle laittaa tiedote sinilevästä ja toimintaohjeet. Tarpeen vaatiessa uimarannoilla voidaan tihentää seurantaa sinilevien osalta. Sinilevien määräys tehdään pääsääntöisesti aistinvaraisesti. Jos rannalla havaitaan sinilevää tai tunnistaminen on vaikeaa aistinvaraisesti, voidaan näyte laittaa lajimääritykseen laboratorioon.

Talviuintipaikkojen valvonta kohdistetaan paikkoihin, joissa oletetaan käyvän yli 100 uimaria päivässä. Uimavesinäytteet otetaan kolme kertaa talviuintikauden aikana.

4.4.7 Uimahallien ja yleisten altaiden valvonta

Terveydensuojelulain 29 §:n mukaan terveydensuojeluviranomaisen on valvottava säännöllisesti yleisen uimahallin, kylpylän sekä yleisen virkistymis-, kuntoutus- ja hieronta-altaan veden laatua. Uima-allasveden laatuvaatimuksista, näytteenottotiheyksistä, laitoksen suorittamasta käyttötarkkailusta, valvontatutkimusohjelmasta ja valvontaviranomaisen velvollisuuksista on säädetty Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa Uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (315/2002).

Laitoksen ylläpitäjä laatii yhteistyössä terveydensuojeluviranomaisen kanssa laitoksen säännöllistä valvontaa varten laitokohtaisen valvontatutkimusohjelman. Valvontatutkimusohjelma sisältää uimaveden näytteenottosuunnitelman ja selvityksen laitoksen suorittamasta käyttötarkkailusta. Kaikille maakunnan alueella oleville uimahalleille ja pienemmille uima-altaille on laadittu uima-allasveden näytteenottosuunnitelma. Valvonnassa olevat uimahallit ja altaat sekä näytemäärät on annettu kohdekohtaisessa valvontasuunnitelmassa. Suunnitelmaan on kirjattu näytteet näytteenottajasta riippumatta. Näytteenoton voi hoitaa terveystarkastaja, laitoksen ylläpitäjä tai ulkopuolinen näytteenottaja. Laitoksen ylläpitäjä tiedottaa allasveden laadusta pitämällä viimeisimmät valvontatulokset esillä.

Uimahallien lisäksi näytteitä otetaan yleisistä altaista. Yleisillä altailla tarkoitetaan hotellien, koulujen, päiväkotien, hoitokotien jne. altaita. Näytteet otetaan näytteenottosuunnitelman mukaisesti toiminnan laajuuden mukaan. Jos altaan käyttäjämäärä on huomattavan vähäinen, voidaan näytemäärää vähentää asetuksen mukaisesti.

Uimahalleihin ja yleisiin altaisiin tehdään tarkastuksia kohdekohtaisen suunnitelman mukaisesti. Päiväkodeissa, kouluissa, palvelutaloissa ja majoitustiloissa olevat altaat tarkastetaan muun valvonnan yhteydessä.

4.4.8 Suuret yleisötilaisuudet

Ilmoitus yleisötilaisuudesta pyydetään kaikista yleisötapauksista, joissa arvioitu kävijämäärä koko tapahtuman aikana arvioidaan olevan 1500 henkilöä tai enemmän. Yleisötilaisuusilmoituksesta ei tehdä todistusta eikä käsittelystä laskuteta. Ilmoitus pyydetään myös pysyvällä alueella järjestettävästä tapahtumasta, vaikka alueen on katsottu täyttävän hygieeniset järjestelyt.

Tapahtumaan tehdään suunnitelmallinen tarkastus terveydensuojelulain nojalla, jos tapahtuma-alue on rakennettu tapahtumaa varten ja alue on rajattu sekä suljettu (henkilöiden oletetaan olevan tapahtuman ajan alueella) ja tapahtuman kokoaikainen kävijämäärä on 20 000 henkilöä tai enemmän. Tarkastus tehdään myös silloin, kun alue ei ole suljettu (esim. markkinakatu) tapahtuman kokoaikaisen kävijämäärän ollessa 40 000 henkilöä tai enemmän.

Pienempiä yleisötilaisuuksia tarkastetaan projektinomaisesti. Mahdolliset projektit suunnitellaan kunkin vuoden valvontasuunnitelmassa erikseen. Vuoden 2019 aikana ei tehdä pienempien yleisötilaisuuksien tarkastuksia.

Tilapäisten vesijohtoverkostojen veden mikrobiologinen laatu tutkitaan tarvittaessa vesinäyttein hyvissä ajoin ennen tapahtuman alkua. Vesinäytteestä tutkitaan kokonaispesäkeluku 22 °C, kolifomiset bakteerit, E. coli ja suolistoperäiset enterokokit.

4.5 Pakkokeinot

Kunnan terveydensuojeluviranomainen voi antaa yksittäisiä kieltoja ja määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveyshaitan poistamiseksi tai sen ehkäisemiseksi. Terveydensuojeluviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai että toiminta keskeytetään tai kielletään.

Kiireellisessä tapauksessa valvontaa suorittava kunnan viranhaltija saa antaa edellä mainitun kiellon tai määräyksen. Kielto tai määräys on viipymättä saatettava kunnan terveydensuojeluviranomaisen ratkaistavaksi.

5. ELÄINTEN TERVEYS- JA HYVINVOINTIOHJELMA

5.1 Lainsäädäntö

Kunnallisesta eläinlääkintähuollosta sekä eläinlääkintähuoltoon liittyvästä valvonnasta ja hallinnosta säädetään eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009), eläintautilaissa (441/2013), eläinsuojelulaissa (247/1996), eläinten kuljetuksesta annetussa laissa (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa (387/2014), eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetussa laissa (29/2000) ja eläimistä saatavista sivutuotteista annetussa laissa (517/2015). Näiden lakien nojalla on annettu lukuisia eläinlääkintähuollon toimintaa koskevia asetuksia.

Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja valvoo ylimpänä viranomaisena eläinlääkintähuollon säännösten täytäntöönpanoa ja noudattamista. Elintarviketurvallisuusvirasto Ruokavirasto ohjaa ja valvoo keskushallinnon viranomaisena lainsäädännön toimeenpanoa ja noudattamista. Aluehallintovirasto puolestaan huolehtii täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta alueellaan.

Eläinlääkintähuoltolain tarkoituksena on varmistaa kuntien järjestämien eläinlääkäripalveluiden saatavuus ja laatu. Lisäksi lain tarkoituksena on varmistaa elintarvikkeiden turvallisuuden sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta.

Eläinlääkintähuoltolain 10 §:n mukaisesti kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelujen tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut.

Satakunnassa ympäristöterveydenhuollosta huolehtivat Pohjois-Satakunnan peruspalvelukuntayhtymän ympäristöterveydenhuolto (myöhemmin PoSa), Porin seudun ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue (myöhemmin Pori), Etelä-Satakunnan ympäristötoimisto (myöhemmin Etelä-Satakunta) ja Rauman kaupungin ympäristöterveydenhuolto (myöhemmin Rauma). Tämä suunnitelma on laadittu osana Satakunnan maakunnan alueuudistuksen valmistelua yhteiseksi suunnitelmaksi kaikille Satakunnan valvontayksiköille (yhteistoiminta-alueille). Kukin valvontayksikkö hyväksyy suunnitelman. Vuoden 2019 aikana kukin valvontayksikkö toteuttaa suunnitelmaa omien voimavarojensa puitteissa.

Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma

Elintarviketurvallisuusvirasto on laatinut eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) vuosille 2015 - 2019. Ohjelmasta on julkaistu päivitys vuodelle 2019. Ohjelma on osa ympäristöterveydenhuollon yhteistä valtakunnallista valvontaohjelmaa ja EY:n valvonta-asetuksen mukaista elintarvikeketjun monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa.

Eläinlääkintähuoltolain 10 §:n mukaan kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma. Valtakunnallisen ohjelman mukaan kunnan on suunnitelmassaan kuvattava miten kunnaneläinlääkäreille määrättyjen eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatehtävien hoito on alueella järjestetty. Suunnitelmassa on esitettävä valvontakohteet, hyväksy-

mismenettelyt, tarkastusten suunnittelu ja toteutus, näytteenotto, hallinnolliset pakkokeinot sekä valvonnan toteutumisen seuranta ja raportointi. Kunnan on suunnitelmassaan osoitettava, että eläinlääkäripalvelut on järjestetty eläinlääkintähuoltolain vaatimusten mukaisesti.

Valtakunnallisessa ohjelmassa on annettu toiminnan painopistealueet vuodelle 2019. Eläinten terveyden osalta painopisteenä on eläintautivalmiuden esilläpito maakuntavalmisteluvalmisteluryhmissä ja tehokkaan tautitorjunnan varmistaminen tulevissa maakunnissa. Lisäksi painopisteenä on siipikarjan salmonellavalvonnan toteuman parantaminen sekä mahdollisesti huonoon toteumaan johtuvien syiden analysointi ja toimenpiteet ongelmien korjaamiseksi. Eläinten hyvinvointiin liittyen ei ole suunniteltu kuntia koskevia painopisteitä.

5.2 Voimavarat

5.2.1 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako

Valtakunnallisen ohjelman mukaisesti tehty resurssitarpeen kartoitus on suunnitelman liitteenä. Vuonna 2019 luodaan malli eläinlääkintähuollon voimavarojen riittävyyden arvioimiseen maakunnassa.

Vuonna 2019 täsmennetään suunnitelmaa maakunnan virkaeläinlääkäreiden työnjaosta ja pieneläinhoitajien toimenkuvista. Lisäksi jatketaan aluehallintovirastolta siirtyvien tehtävien osalta henkilöstön osaamisen lisäämistarpeiden kartoittamista.

Eläinlääkintähuollossa työskentelevien eläinlääkäreiden lukumäärät valvontayksiköittäin on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Eläinlääkintähuollossa työskentelevien eläinlääkäreiden määrät 2019

Valvontayksikkö	Praktikkoeläinlääkäreitä	Valvontaeläinlääkäreitä
PoSa	6	1
Pori	8,5	1
Etelä-Satakunta	3	1,5
Rauma	3	0,5

Praktikkoeläinlääkärit

PoSassa ja Etelä-Satakunnassa kunnaneläinlääkäreille on jaettu alueelliset vastualueet siten, että yksi kunnaneläinlääkäri hoitaa koko alueellaan sekä pieneläimet että hyötyeläimet. Toiminnan rajat eivät kuitenkaan ole kunnanrajoihin sidottuja ja käytännössä eläinlääkärit tekevät praktiikkaa ristiin pääsääntöisesti hyvässä yhteisymmärryksessä.

PoSassa alueet ovat Kankaanpää, Jämijärvi, Honkajoki, Karvia, Merikarvia ja Siikainen sekä Po-markku. Etelä-Satakunnassa alueet ovat Kokemäki, Huittinen sekä Euran ja Säskylän alue.

Porissa kunnaneläinlääkärit ovat pitemmälle erikoistuneita siten, että kaksi kunnaneläinlääkäreistä tekee ainoastaan suurelänpraktiikkaa, yksi ainoastaan pienelänpraktiikkaa, kolme sekapraktiikkaa sekä kaksi ainoastaan pieneläinpäivystystä. Kahdella sekapraktikoista on vastuualueinaan alueen

nauta- ja sikatilojen ennaltaehkäisevä terveydenhuoltotyö. Porin yhteistoiminta-alue vastaa Porin, Ulvilan, Eurajoen, Nakkilan ja Harjavallan eläinlääkintähuollosta. Porissa Lavian osalta eläinlääkintähuollon praktiikkatehtävät hoitaa ostopalvelusopimuksella Sastamalan seudun sosiaali- ja terveyspalvelut (2015-2019).

Raumalla taulukkoon merkittyjen praktikkoeläinlääkäreiden lisäksi yksi kunnaneläinlääkärin virka on täytetty 50 %:n työajalla. Viranhaltijan tehtävänä on korvata ulkopuoliset sijaiset muiden kunnaneläinlääkäreiden vuosilomien ja mahdollisuuksien mukaan myös muiden poissaolojen aikana. PoSassa Pomarkun kunnaneläinlääkäri tekee oman praktiikkansa ohella muiden kunnaneläinlääkäreiden sijaisuuksia koko kuntayhtymän alueella. Virka on täytetty 50 %:n työajalla.

Vuosilomien ja muiden muutamaa päivää pidempien poissaolojen ajaksi kunnaneläinlääkäreille pyritään ottamaan useimmiten sijainen, kun sijainen saadaan. Vakituisten kunnaneläinlääkäreiden työsidonnaisuuden kohtuullistamiseksi ja työssä jaksamisen edistämiseksi osa viikonloppupäivystyksistä toteutetaan sijaisvoimin.

Valvontaeläinlääkärit

Valtio korvaa kunnallisille valvontayksiköille valvontaeläinlääkärin palkkakustannukset ja toiminnasta aiheutuneet kustannukset siltä osin, kuin ne ovat aiheutuneet valtion vastuulla olevista tehtävistä. Valtiolta saadaan korvaus myös kunnaneläinlääkärin palkkakustannuksista ja muista kustannuksista, jos kunnaneläinlääkäri tekee eläinsuojelu- tai eläintautivalvonnan tehtäviä.

Raumalla ja PoSassa eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan tehtävät tekee pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäri. Praktikkoeläinlääkärit tekevät valvontatehtäviä satunnaisesti. Praktikkoeläinlääkäreiden suorittaessa valvontatehtäviä, huolehditaan siitä, että tehtävän suorittava eläinlääkäri ei ole kiinteässä asiakassuhteessa valvonnan kohteeseen.

Porissa eläintautilan mukaisia valvonta- ja näytteenottotehtäviä hoitavat alueen kaikki virkaeläinlääkärit. Valvonta- ja näytteenottokäynnit, joissa kustannuksista vastaa eläinten pitäjä, ovat praktikoiden vastuualuetta. Alueen sivutuotevalvonta sekä siipikarjavientilaitosvalvonta ovat pääosin valvontaeläinlääkärin vastuulla.

Etelä-Satakunnassa praktikot vastaavat pääosasta TRACES -valvontaa ja sijaistavat valvontaeläinlääkäriä salmonellavalvonnassa ja hygieenikkoeläinlääkäriä vientivalvonnassa.

Rauman valvontaeläinlääkärin työpanoksesta puolet käytetään yhteistoimintasopimuksen perusteella Etelä-Satakunnan alueella. Rauman kunnaneläinlääkärin vastuualueena Etelä-Satakunnassa on Euran alue. Etelä-Satakunnan valvontaeläinlääkäri huolehtii muista alueista. Rauman ja PoSan valvontaeläinlääkärin työajasta noin 5 % käytetään elintarvikkeiden alkutuotannon valvontaan. Porissa elintarvikkeiden alkutuotannon valvonnan hoitaa pääasiassa hygieenikkoeläinlääkäri.

Rauman ja Etelä-Satakunnan valvontaeläinlääkärit sijaistavat sopimuksen perusteella toisiaan poissaolojen aikana. Porissa valvontaeläinlääkärin sijaisena toimii hygieenikkoeläinlääkäri. PoSassa valvontaeläinlääkärin sijaisena toimivat kaikki kunnaneläinlääkärit omalla alueellaan.

Muu henkilöstö ja tukipalvelut

Porissa yksi praktikkoeläinlääkäreistä toimii eläinlääkintäyksikön päällikkönä. Muissa valvontayksiköissä eläinlääkintähuollon esimies- ja hallintotehtävistä huolehtii koko ympäristöterveydenhuollon yksikön johtaja (terveysvalvonnan johtaja, ympäristöpäällikkö, ympäristöterveydenhuollon johtaja). Porissa eläinlääkintähuollossa toimii eläinlääkäreiden lisäksi viisi eläintenhoitajaa, joista kolme työskentelee ainoastaan virka-ajan ulkopuolella pieneläinpäivystyksessä.

Raumalla eläinlääkärit voivat satunnaisesti hyödyntää avustajina erilaisia palkattomia harjoittelijoita. PoSassa tai Etelä-Satakunnassa kunnaneläinlääkäreiden vastaanotoilla ei toimi henkilöitä, jotka suorittaisivat eläinlääkinnällisten avustajien tehtäviä.

Etelä-Satakunnassa, Porissa ja Raumalla ympäristöterveydenhuollon toimistopalvelu huolehtii myös eläinlääkintähuollon tehtävistä. Eläinlääkintähuolto käyttää kaikissa valvontayksiköissä kunnallisia tukipalveluita (siivous, kiinteistöhuolto, tietohallinto, viestintä, henkilöstöpalvelut, juridiset palvelut, taloushallinto).

Voimavarojen riittävyys

Praktikkoeläinlääkäreiden henkilöresurssit ovat Satakunnassa riittävät, kun huomioidaan myös yksityisten eläinlääkäripalvelujen tuottajien tarjoamat palvelut.

Ympäri vuorokautinen päivystys on toiminnan herkin ja haavoittuvin osa-alue. Päivystävän eläinlääkärin äkillinen sairastuminen tai loukkaantuminen voi pahimmillaan johtaa palvelun keskeytymiseen. Maakunnanlaajuiseen toimintaan siirtyminen tulee vähentämään jossain määrin haavoittuvuutta, koska maakunnassa päivystää yhtaikaisesti useampi eläinlääkäri.

Yksityisiä eläinlääkäripalveluja on Satakunnassa suhteellisen vähän. Yksityiset eläinlääkäripalvelut täydentävät kunnallista palvelutarjontaa kohdistuen suurimmalta osaltaan pieneläimiin ja hevosiin ja sisältäen myös erikoiseläinlääkäritason palveluja, joita kunnat eivät järjestä.

Satakunnan alueella on kymmenkunta yksityistä eläinlääkintäpalvelua tuottavaa yksikköä. PoSan alueella on yksi eläinlääkäripalvelujen tuottaja, jonka klinikalla toimii yksi eläinlääkäri. Rauman alueella yksityisiä pieneläinvastaanottoja on kaksi, ja niissä toimii yhteensä neljä eläinlääkäriä. Porin alueella toimii viisi yksityistä eläinlääkärivastaanottoa, joissa toimii 9 - 10 eläinlääkäriä. Lisäksi alueella toimii yksi yksityinen hevospraktikko. Etelä-Satakunnan alueella on neljä vastaanottoa, joissa toimii viisi eläinlääkäriä.

5.2.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Kun eläinlääkäreitä otetaan virkasuhteeseen, tarkistetaan aina henkilön oikeus harjoittaa eläinlääkärin ammattia Suomessa ennen virkamääräyksen tekemistä Ruokaviraston ylläpitämästä eläinlääkärirekisterin julkisesta tietopalvelusta. Tarkistus tehdään riippumatta siitä, onko virkasuhde määräaikainen vai toistaiseksi voimassa oleva. Jos sama henkilö valitaan toistuvasti määräaikaiseen virkasuhteeseen, tarkistetaan oikeus harjoittaa eläinlääkärin ammattia säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa. Kun eläinlääkäri otetaan toistaiseksi voimassa olevaan virkasuhteeseen, tarkistetaan edellä mainitun ammatinharjoittamisoikeuden lisäksi tarvittavat tutkinto- ja työtodistukset sekä, jos henkilöä ei tunneta, henkilöllisyys. Jos virkaeläinlääkärin tehtäviin kuuluu myös valvontatehtäviä, varmistetaan, että eläinlääkäriellä on ammatinharjoittamisoikeuden lisäksi valvontatehtävien edellyttämä pätevyys.

Porin eläintenhoitajilla on joko klinikkaeläintenhoitajan koulutus tai eläintenhoitajan koulutus.

Valvonta-asetuksen 6. artiklan mukaan toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että kaikki sen virallista valvontaa harjoittava henkilöstö pysyy ajan tasalla toimivaltansa alalla ja saa säännöllistä lisäkoulutusta tarvittaessa. Laissa eläinlääkäriammattin harjoittamisesta (29/2000, 18 §) säädetään, että eläinlääkäriammattin harjoittaja on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammatti-toiminnan edellyttämää ammattitaitoa sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin. Eläinlääkäriammattin harjoittajan työnantajan tulee luoda edellytykset sille, että ammatinharjoittaja voi osallistua tarvittavaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen.

Eläintenhoitajia ja muita avustajia käytetään osaamistaan vastaavissa tehtävissä. Avustajat eivät tee eläinlääkäriin tehtäväksi kuuluvia tehtäviä eivätkä esimerkiksi ota itsenäisesti potilaita vastaan.

Kaikissa valvontayksiköissä on varattu määräraha eläinlääkäreiden, ja Porissa myös eläintenhoitajien, koulutusta varten, ja kukin valvontayksikkö laatii vuosittain henkilöstön koulutussuunnitelman. Kukin valvontayksikkö varmistaa, että kaikki vakituiset työntekijät tai pitkäaikaiset sijaiset osallistuvat ulkoiseen täydennyskoulutukseen vähintään kerran vuoden aikana.

5.3 Tietojärjestelmät

Työnantaja on hankkinut kaikkien virkaeläinlääkäreiden käyttöön tietokoneet ja tietoliikenneyhteydet. Kunnaneläinlääkäreiden potilastietojärjestelmänä toimii kaikissa Satakunnan valvontayksiköissä Provet -ohjelmisto. Ohjelmistot ovat työnantajan omistuksessa. Ohjelmistoon päivittyvät nautarekisterin tiedot sekä Sikavan ja Nasevan tiedot eläinlääkäriin toimialueelta.

Eläinsuojelu- ja eläintautilain mukaiset tarkastukset ja muut valvontatoimenpiteet kirjataan Raumalla terveysvalvonnan kanssa yhteiseen Tarkastaja -ohjelmistoon. PoSassa valvontatoimenpiteet eivät ole ohjelmistossa, vaan ne kirjataan kansioimalla sisäiseen verkkoon. Porissa eläinsuojelu- ja eläintautilain mukaisia tarkastuksia ei kirjata erilliseen ohjelmaan vaan niistä pidetään sähköistä kirjanpitoa. Alkutuotannon tarkastukset kirjataan Tervekuu -ohjelmaan ja valtakunnalliseen kohdetietojärjestelmään.

Suunnitelmaa kirjoitettaessa on vuoden 2019 osalta vielä epäselvää, miten eläinsuojelu- ja eläintautivalvontaan liittyvä tiedonhallinta hoidetaan, kun terveysvalvonta siirtyy käyttämään valtakunnallista VATI -tietojärjestelmää. Valtakunnallisesti on suunniteltu, että keskushallinnon ja aluehallintovirastojen käytössä oleva eläinlääkintähuollon tietojärjestelmä (Elvi) saataisiin myös paikallisen valvonnan käyttöön eläinsuojeluvalvonnan tietojen kirjaamista varten. Hankkeen edistymisestä on vaikeaa saada tietoja. Tietojärjestelmää ollaan kehittämässä siten, että se soveltuisi myös eläintautivalvonnan valvontatoimenpiteiden kirjaamiseen ja että se kytkeytyisi jatkossa myös eläinrekistereihin, rokotusrekisteriin ja Kartturiin. Terveystiedonhallintaosuus on suunniteltu otettavaksi käyttöön vuosien 2019 - 2021 aikana.

Vuoden 2019 aikana pyritään huolehtimaan siitä, että eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan valvontatoimenpiteiden kirjaamiseen on käytettävissä asianmukaiset tietojärjestelmät. Jos tähän tavoitteeseen ei kuitenkaan päästä, luodaan toiminnan seuraamista, asiakirjojen laatimista ja raportointia varten mahdollisimman toimivat järjestelmät. Valmistaudutaan myös Elvi- järjestelmän käyttöönottoon, jos järjestelmän kehittämishanke etenee siten, että järjestelmä saadaan paikallisviranomaisten käyttöön.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyviä tietoja on valtakunnallisesti tallennettu Elvin lisäksi useisiin erillisiin tai toisiinsa liittyviin tietojärjestelmiin. Näistä eläintenpitäjärekisteri samoin kuin eläintenpitokieltoirekisteri sekä helposti leviäviin eläintautien vastustamistoimenpiteiden hallinnointiin luotu karttasovellus Kartturi ovat myös paikallisten viranomaisten käytettävissä. Valtakunnallisten sovellusten käytössä ongelmana ovat puutteet tietojen ajantasaisuudessa.

Eläintenpitäjärekisteri -sovellus on Ruokaviraston omistama eläintenpitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tarkoitettu sovellus. Sovelluksella rekisteröidään mm. kaikki lammas-, nauta-, sika- sekä vuohieläintenpitäjät, haaskaruokintapaikat, siipikarjanpitäjät, mehiläisten- ja kimalaistenpitäjät, turkiseläinten pitäjät sekä kameli- ja hirvieläintenpitäjät. Rekisteriä on tarkoitus täydentää hevosten pitäjillä.

TRACES (Trade Control and Expert System) on komission ylläpitämä, internetissä toimiva järjestelmä mm. elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden jäljitettävyyden ja valvonnan varmistamiseksi EU:n jäsenvaltioiden välisessä sisämarkkinakaupassa sekä tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista ja viennissä EU:n ulkopuolisiin maihin. Järjestelmässä laaditaan sähköisesti sisämarkkinakaupassa vaadittavat terveystodistukset ja sivutuotteiden kaupalliset asiakirjat sekä eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen rajatarkastustodistukset. Lisäksi järjestelmässä laaditaan viennissä tarvittavia terveystodistuksia. TRACES -järjestelmää käyttävät sekä viranomaiset (mm. kunnaneläinlääkärit ja läänineläinlääkärit) että toimijat.

Vuonna 2006 on käynnistetty eläintietojärjestelmän kehittämishanke. Sen ensimmäinen osio on lammas- ja vuohirekisteri, joka otettiin käyttöön vuonna 2008. Rekisteri toimii Ruokaviraston internetsivuilla selainpohjaisena sovelluksena. Järjestelmään on liitetty sikarekisteri vuonna 2011.

Nautarekisteriin on merkitty kunkin naudan yksilötiedot, jonka tietoja on mahdollista seurata eri sovelluksissa (esim. Kartturi, Naseva). Nautarekisteri on tarkoitus siirtää osaksi eläintietojärjestelmää vuoteen 2020 mennessä.

Viranomaiskäytössä olevien tietojärjestelmien lisäksi toimijoilla on käytössään erilaisia seurantajärjestelmiä. Naseva eli nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmä on Eläintautien torjuntayhdistys ETT ry:n ylläpitämä selainpohjainen sovellus, jota käyttävät nautatilat, eläinlääkärit sekä muut toiminnan yhteistyötahot, kuten meijerit, teurastamot ja neuvonta. Nasevaan tallennetaan terveydenhuoltokäynnit tiloilta, jotka ovat solmineet terveydenhuoltosopimuksen eläinlääkäriin kanssa. Eläinlääkärit ja tuottajat voivat hyödyntää Nasevaa lääkitys- ja hoitotietojen kirjauksessa. Sikava eli sikaloiden terveystodistukset on Nasevaa vastaava sikatalouspuolen selainpohjainen sovellus. Naseva ja Sikava ovat kunnaneläinlääkäreiden jatkuvassa käytössä.

Valvonnan viranomaisstranet Pikantti on vain viranomaisille suunnattu Ruokaviraston suljettu verkkopalvelu.

5.4 Yhteistyö ja viestintä

Ympäristöterveydenhuollon viestintää käsitellään valvontasuunnitelman yleisosassa kohdassa 1.11. Aktiivista viestintää tehdään pääsääntöisesti internet -sivuilla ja mediatiedotteita laatimalla sekä antamalla pyydettäessä haastatteluja.

Kussakin valvontayksikössä on viestintäsuunnitelmissa, toimintajärjestelmässä tai vastaavissa yksikön tai kunnan asiakirjoissa kuvattu viestintään liittyvä työn- ja vastuunjako. Erityistilanneviestintää on käsitelty valvontayksiköiden ja kuntien erityistilanne- ja valmiussuunnitelmissa.

Henkilöstön sisäistä viestintää tehdään ensisijaisesti sähköpostitse ja työkokouksissa. Viestintään voidaan käyttää myös puhelinta. Erityisesti normaalista poikkeavissa tilanteissa kiinnitetään huomiota siihen, että myös sisäinen tiedottaminen tilanteesta on riittävää ja että tilanteesta tiedotetaan tarvittavassa laajuudessa myös oman organisaation muita yksiköitä.

Eläinlääkintähuollon henkilöstö on aktiivisesti yhteydessä läänineläinlääkäreihin sähköpostin ja puhelimen välityksellä ja pitää aluehallintoviraston ajan tasalla kaikissa normaalista poikkeavissa tilanteissa.

5.5 Maksut

Eläinten terveyden- ja sairaanhoitopalvelut ovat asiakkaalle maksullisia. Kunnaneläinlääkärit perivät asiakkailta virkaehtosopimuksen mukaiset käynti- ja toimenpidepalkkiot sekä korvauksen matkakuiluista. Porissa ympäristöterveysjaosto on hyväksynyt hevosten ja tuotantoeläinten hoidon toimenpidetaksat tavanomaisimpien toimenpiteiden osalta. Eläinlääkäriin antama puhelinneuvonta on asiakkaalle maksutonta. Eläinlääkäripäivystystä varten on kaikissa valvontayksiköissä järjestetty keskitetty, maksullinen yhteydenottopalvelu.

PoSa, Etelä-Satakunta ja Rauma eivät peri kunnaneläinlääkäreiden vastaanotoilla klinikkamaksua. Porissa peritään klinikkamaksu, jonka suuruus löytyy Porin seudun ympäristöterveydenhuollon vahvistetusta taksasta. Satakunnan valvontayksiköt eivät osta praktiikkapalveluja yksityisiltä eläinlääkäripalvelujen tuottajilta.

Eläinsuojeluvalvonnan toimenpiteistä ei peritä maksua. Eläintautivalvonnassa osa valvontatoimenpiteistä on maksullisia. Valvonta- tai kunnaneläinlääkäriin tehdessä maksullisia valvontatoimenpiteitä, kunta maksaa toimenpiteistä ja niihin liittyvistä matkakustannuksista ja muista kustannuksista korvauksen niiden suorittajalle. Tämän jälkeen kunta laskuttaa aiheutuneet kustannukset aluehallintovirastolta. Toimenpiteen suorittaja tekee aluehallintovirastolle laskutuspyynnön, jonka perusteella aluehallintovirasto laskuttaa asiakasta. Maksullisia valvontatoimenpiteitä ovat esimerkiksi siipikarjan salmonellavalvontaan liittyvä tarkastus ja näytteenotto, vapaaehtoiseen terveysvalvontaan liittyvä tarkastus ja näytteenotto, virallisen terveystodistuksen tai eläinlääkintätodistuksen laatiminen ja sivutuotelain mukainen valvonta.

PoSassa on käytössä eläinlääkintähuoltolain 22§:n mukaiset subventiot. Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunta voi osallistua peruseläinlääkäripalvelusta ja kiireellisestä eläinlääkäriinavusta kotieläimen omistajalle tai haltijalle aiheutuneisiin kustannuksiin. Varmistaakseen sen, että sairasta eläintä ei jätetä hoitamatta matkoista johtuvien kustannusten takia ja turvatakseen kuntalaisten tasapuoliset oikeudet lakisääteisten peruspalvelujen käyttäjinä, kunnat asettavat tietyn omavastuuosuuden matkoista johtuviin kustannuksiin (kunnallisen eläinlääkäritaksan matkasta riippuva käyntimaksu ja kilometrikorvaukset) ja subventoivat eläinlääkäripalvelujen käyttöä omavastuuosuuden yltävältä osalta. PoSan alueella omavastuu käyntimaksulle ja kilometrikorvaukselle on 15 km käyntimaksun ja 30 km matkakorvauksen suuruinen. Etelä-Satakunnassa, Porissa ja Raumalla subventioita ei ole käytössä.

Valvonnan toimeenpano

Satakunnan valvontayksiköt huolehtivat eläinlääkintähuoltolain 15 §:ssä edellytetyllä tavalla eläintautilaissa, eläinsuojelulaissa, eläinten lääkitsemislaissa sekä sivutuotelainsäädännössä kunnan eläinlääkärille säädettyjen tai näiden lakien nojalla määrättyjen valvontatehtävien hoidon järjestämisestä.

5.6 Eläinten terveyden valvonta

5.6.1 Eläintautivalmius

Valvonta- ja kunnaneläinlääkärin velvollisuuksiin kuuluu eläintautilain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpano ja noudattamisen valvonta kunnan alueella. Valvonta- ja kunnaneläinlääkärin on alueellaan huolehdittava myös siitä, että eläintautien toteamiseksi tehdään tarvittavat tutkimukset sekä siitä, että tarvittaessa välttämättömin rajoituksin estetään eläintaudin leviäminen.

Valvonta- ja kunnaneläinlääkärin on tiedotettava vastustettavan eläintaudin esiintymisestä alueellaan ensisijaisesti aluehallinnon läänineläinlääkärille. Jos kyseessä on vaarallinen tai helposti leviävä eläintauti, ilmoittaminen pitää tehdä välittömästi, kun perusteltu epäily on herännyt. Virka-ajan ulkopuolella päivystävän läänineläinlääkärin yhteystiedot saa vastaajasta, jonka numero löytyy tarvittaessa erityistilannesuunnitelmasta tai Ruokaviraston internetsivuilta. Kunnaneläinlääkäri tiedottaa asiasta mahdollisimman nopeasti myös oman alueen valvonta- ja valmiuseläinlääkärille. Myös sisäisestä tiedottamisesta esimiehelle ja oman valvontayksikön muille eläinlääkäreille sekä tarvittaessa tiedottamisesta läheisten valvontayksiköiden kunnaneläinlääkäreille huolehditaan.

Eläintautivalvonta pitopaikoissa tapahtuu normaalin kunnaneläinlääkärin sairaskäynnin aikana tai aluehallintoviraston läänineläinlääkärin valvontaeläinlääkärille antaman määräyksen perusteella. Erillisiä tarkastuksia eläintautien johdosta ilman epäilyä ei pitopaikoissa tehdä lukuun ottamatta terveysvalvontaohjelmiin ohjelmakohtaisesti liittyviä tarkastuksia. Vastustettavien eläintautien epäilytilanteissa kunnaneläinlääkäri tai valvontaeläinlääkäri voi tehdä tilalle valvontakäynnin myös ilman läänineläinlääkärin antamaa erillistä toimeksiantoa. Kunnaneläinlääkärien päivystysjärjestelmä takaa sen, että eläinlääkäri on aina tavoitettavissa.

Epäily vaarallisesta tai helposti leviävästä eläintaudista voi tulla esimerkiksi kunnaneläinlääkärin tai valvontaeläinlääkärin tekemästä havainnosta, eläimen omistajan yhteydenotona tai aluehallintovirastosta tulevana tietona teurastamalla syntyneestä epäilystä, näytteen tutkimustuloksesta tai lähiseudulle levinneestä eläintaudista. Epäily zoonoottisesta eläintaudista voi tulla myös terveyskeskuksesta tai sairaalasta. Yksityisellä eläinlääkärillä on velvollisuus ilmoittaa eläintautiepäilystä valvonta- tai kunnaneläinlääkärille.

Etelä-Satakuntaan on keskittynyt erityisen paljon broilertuotantoa ja sikatuotantoa. Epäiltäessä vastustettavaa eläintautia tilanteen nopea selvittäminen on alueella erityisen tärkeää, jotta mahdollisen eläintautitapauksen aiheuttamat kustannukset ja toiminnan rajoitukset elinkeinolle jäisivät mahdollisimman pieniksi.

Toimintaohjeet vaarallisen tai helposti leviävän eläintautitapauksen varalle ovat kunkin valvontayksikön erityistilannesuunnitelmissa. Eläintautitapauksessa tilanteen johtovastuu on läänineläinlääkärillä. Valvonta- ja kunnaneläinlääkärit avustavat tilanteen hoitamisessa.

Tarvittaessa kunnaneläinlääkärit peruuttavat kiireettömät ajanvarausajat ja kiireelliset potilaat keskitetään valvontayksikössä yhdelle tai muutamalle kunnaneläinlääkärille, jolloin muut kunnaneläinlääkärit voivat avustaa eläintautitapauksen edellyttämässä toimenpiteissä. Apua kiireellisten potilaiden hoitamiseen voidaan pyytää läheisiltä valvontayksiköiltä, jolloin omat toimivaltaiset eläinlääkärit voivat keskittyä eläintautitilanteen hoitamiseen. Aputyövoimana on mahdollista tarvittaessa käyttää myös terveysvalvonnan henkilöstöä. Virka-apupyynnön Satapelastukselle, poliisille tai puolustusvoimille tekee yleensä aluehallintovirasto. Aluehallintovirasto voi antaa määräyksiä myös sellaisille alueen eläinlääkäreille, jotka eivät ole virassa. Tiedottamisesta vastaa ensisijaisesti aluehallintovirasto ja Ruokavirasto.

Valvonta- ja kunnaneläinlääkärit osallistuvat aluehallintoviraston järjestämiin työkokouksiin, joissa käsitellään myös eläintautivalmiuteen liittyviä asioita. Henkilöstö osallistuu mahdollisuuksien mukaan myös muuhun eläintautivalmiutta edistävään koulutukseen, jos sellaista tulee tarjolle.

Etelä-Satakunnan valvontaeläinlääkäri, Porin suurelainpraktikko sekä PoSan valvontaeläinlääkäri ja yksi praktikkoeläinlääkäri toimivat valmiuseläinlääkäreinä. Erillisellä sopimuksella on päätetty, että Rauman, Etelä-Satakunnan ja Sastamalan valvontaeläinlääkäreillä on kullakin toimivalta toistensa alueilla. Käytännössä tämän sopimuksen mukaista toimivaltaa on tarkoitus käyttää ainoastaan erityistilanteissa.

Elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden EU:n sisämarkkinakaupan valvonta on oleellinen osa eläintautivalvontaa, sillä mahdollinen eläintautien leviäminen Suomeen saattaisi tapahtua juuri näiden kautta. Kunnaneläinlääkärit toimeenpanevat alueellaan sekä sisämarkkinakaupan tuonnin että viennin valvontaan liittyvät toimeenpanotehtävät.

Valvonta- ja kunnaneläinlääkärit valvovat heille valvottaviksi säädettyjä sivutuotealan laitoksia ja osallistuvat tarvittaessa laitostarkastuksiin. Heidän tekevät lisäksi tarkastuskäyntejä toimialueensa muihin paikkoihin, joissa sivutuotteita käsitellään, kerätään, kuljetetaan, käytetään tai hävitetään.

5.6.2 Eläintautien ilmoittaminen

Eläinlääkärit tekevät kuukausittain ilmoituksen aluehallintovirastoon alueellaan epäillyistä tai todetuista eläintaukeista (ns. kuukausi-ilmoitus). Ilmoitus tehdään aina seuraavan kuun 15. päivään mennessä. Kunnaneläinlääkärit huolehtivat kukin omalta osaltaan ilmoitusten tekemisestä.

Kunnaneläinlääkärillä on velvollisuus ilmoittaa erikseen lueteltujen zoonoosien eli eläimistä ihmisiin tarttuvien tautien esiintymisestä terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille. Velvollisuus on kirjattu eläintautien ilmoittamisesta ja mikrobikantojen toimittamisesta annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (1010/2013) 15 §:ään. Kunnan- ja valvontaeläinlääkärit kertovat mahdollisista zoonoosiepäilyistä esimiehelleen, joka välittää tiedot eteenpäin. Tarvittaessa kunnan- tai valvontaeläinlääkäri on suoraan yhteydessä puhelimitse tai sähköpostitse tartuntataudeista vastaavaan lääkäriin tai hoitajaan. Ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvitystyöryhmää on mahdollista tarvittaessa käyttää hyväksi myös zoonoositapausten selvittämisessä.

Riski zoonoosien esiintymiseen on PoSan alueella tavallista suurempi, koska Honkajoki Oy:ssä käsitellään suuria määriä lopetettujen ja itsestään kuolleiden eläinten ruhoja.

5.6.3 Eläintauteja tutkivat laboratoriot

Vastustettavia eläintauteja koskevat tutkimukset voidaan tehdä ainoastaan Ruokavirastossa tai Ruokaviraston hyväksymässä laboratoriossa. Ilmoitettavia eläintauteja tutkivat laboratoriot tekevät ilmoituksen toiminnastaan Ruokavirastolle. Ruokaviraston internetsivuilla on rekisteri vastustettavia eläintauteja tutkivista laboratorioista.

5.6.4 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystarkastus

Tuotantoeläimille toteutetaan useita terveystarkastusohjelmia, joista vain salmonellatarkastus on pakollinen. Kansallinen salmonellatarkastusohjelma koskee kana-, broileri- ja kalkkunaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita, keinosiemennyssonneja ja raakamaitoa tuottavia nautojen pitopaikkoja. Salmonellatarkastusohjelman toimeenpanoa tiloilla valvovat valvonta- ja kunnaneläinlääkärit. Valvonta- tai kunnaneläinlääkäri seuraa toimijan toteuttaman näytteenoton säädösten mukaisuutta, hallinnoi parvista toimitettuja saapumisilmoituksia sekä huolehtii tilalle tehtävien tarkastuskäytien toteutumisesta. Jos terveystarkastusta ei ole toteutettu säädösten mukaisesti, asiasta ilmoitetaan aluehallintovirastoon.

Etelä-Satakunnan ympäristötoimiston toimialueella pidetään salmonellatarkastuksen kohteena olevista siipikarjatilastoista rekisteriä. Pakolliseen salmonellatarkastusohjelmaan kuuluville siipikarjatilastoille tehdään tarkastuskäynti kerran vuodessa. Käynnin yhteydessä huolehditaan virallisesta näytteenotosta, tarkastetaan tiedot tuotannosta, lintujen terveydentilasta, toimijan tekemistä näytteenotoista ja laboratoriotutkimusten tuloksista sekä tarkastetaan pitopaikan tuotantohygieniset olosuhteet. Käynnin yhteydessä varmistetaan, että eläinten pitäjän toimesta tapahtuva näytteenotto ja parven tunnistaminen ja ilmoittaminen tehdään lainsäädännön mukaisesti. Jos näytteenotto on myöhästynyt yli 3 vrk, tilaa huomautetaan asiasta. Jos näytteenotto on myöhästynyt yli 5 vrk, seuraa myöhästymisestä sanktio. Tarkastuskäynnistä laaditaan kirjallinen tarkastuskertomus.

Vuonna 2019 kartoitetaan maakunnanlaajuisesti siipikarjan salmonellatarkastuksen toteuma. Jos toteumassa tai sen seurannassa todetaan ongelmia, pyritään selvittämään ongelmien syyt ja löytämään keinot niiden korjaamiseksi.

Pitopaikat voivat liittyä vapaaehtoiseen terveystarkastukseen lampaiden ja vuohien maedi-visnan, tarttuvien hirsiväläntien tuberkuloosin tai kalojen BKD -taudin varalta. Myös siipikarjan vientilaitoksilla on erillinen terveystarkastus- ja näytteenotto-ohjelma. Valvonta- tai kunnaneläinlääkäri hyväksyy tai ottaa vastaan ilmoituksen toimialueellaan sijaitsevien tilojen liittymisestä terveystarkastusohjelmaan tai siitä eroamisesta. Kunnaneläinlääkäri tai valvontaeläinlääkäri voi myös esittää aluehallintoviraston eläinlääkärille tilan erottamista terveystarkastusohjelmasta. Terveystarkastukseen liittyy säännöllinen käynti pitopaikoissa ja näytteenotto tai näytteenoton seuranta. Kunkin tarkastusohjelman osalta on erikseen määritelty tarkastuskäytien vuosittainen määrä.

Jos havaitaan, että jotakin terveystarkastusohjelmaa ei ole toteutettu säädösten mukaisesti, eläinlääkäri huomauttaa asiasta, ohjeistaa toimijaa ja kirjaa havaitun epäkohdan tarkastuspöytäkirjaan sekä tietojärjestelmään. Asia vietään Aluehallintoviraston tietoon ja tehdään tarvittaessa ylimääräinen tarkastuskäynti eläinlääkärin määräyksestä. Eläinlääkäri valvoo, että terveystarkastusohjelmaa noudatetaan jatkossa.

Tiedot terveystarkastusohjelmiin kuuluvien tilojen lukumääristä käyvät ilmi suunnitelman liitteenä olevasta resurssitarpeen kartoituslomakkeesta.

Vesiviljelylaitosten terveystarkkailu

Vesiviljelylaitoksilta otetaan kalanäytteitä EU:n hyväksymien VHS-ohjelmien ja lisävakuusohjelmien (mm. BKD, IPN, Gyrodaktylus salaris) mukaisesti. Vesiviljelylaitoksia valvovat eläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti vesiviljelylaitoksia koskeviin ja niiden valvontaan liittyviin koulutustilaisuuksiin (mm. Kalaterveyspäivä, Ruokaviraston koulutukset).

Kalanviljelylaitosten osalta tavoitteena on tarkastaa sisämaan lohikalanviljelylaitokset yhden kerran vuodessa (matalan riskin laitokset; ruokakalalaitos sisämaassa) tai kaksi kertaa vuodessa (korkean riskin laitokset; sisämaan laitos, jolla on emokalvoja tai elävää kalaa myyvä laitos sisämaassa = poikaslaitos). Merialueen laitokset tulee tarkastaa joka toinen vuosi (matalan riskin laitos) tai kerran vuodessa (korkean riskin laitos). Emokala- ja poikaslaitokset on tavoitteena tarkastaa kaksi kertaa vuodessa.

Etelä-Satakunnan alueella vesiviljelylaitoksia on kahdeksan. PoSan alueella toimii neljä vesiviljelylaitosta. Näistä kolme on ruokakalalaitoksia ja kolmessa on poikastuotantoa/hautomotoimintaa. Rapulaitoksia alueella ei ole. Porin alueella on kuusi ruokakalan kasvattamoita merialueella. Rauman alueella ei ole vesiviljelylaitoksia.

5.6.5 Muu eläintautivalvonta

Tuotantoeläinten terveyttä valvotaan erikseen määriteltyjen vastustettavien eläintautien osalta vuosittain ohjelmin. Suurin osa pyydetyistä näytteistä perustuu EU:n yhteiseen lainsäädäntöön. Suomelle myönnetty virallinen tautivapaus tietyistä merkittävistä eläintauodeista edellyttää tautivapauden todentamista vuosittain otannoin. Ruokavirasto pyytää vuosittain seurantanäytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaan.

Otantoihin liittyvät näytteet ottaa yleensä valvontaeläinlääkäri läänineläinlääkäriin määräyksestä. Valvontaeläinlääkäri huolehtii siitä, että näytteet otetaan määräajassa ja tiedottaa välittömästi aluehallintovirastolle ja/tai Ruokavirastoon, jos näytteenotto suunnitelman mukaisesti ei jostain syystä, esimerkiksi tuotantotilan toiminnan lopettamisen vuoksi, onnistu tai jos näytteitä ei pystytä ottamaan annetussa määräajassa. Jos valvontaeläinlääkäri tai määräyksen saanut kunnaneläinlääkäri on estynyt, huolehditaan siitä, että näytteet ottaa joku muu virkaeläinlääkäri, jolla ei ole vakituista asiakassuhdetta näytteenoton kohteeseen. Jos läänineläinlääkäriin määräys on henkilökohtainen, pyytää eläinlääkäriin esimies aluehallintovirastosta uuden määräyksen. Valvontaeläinlääkärit huolehtivat näytteenoton toteutumisesta poissaolojensa aikana.

Eläinnäyttelyt

Aluehallintovirasto huolehtii eläinnäyttelyiden valvonnasta.

Eläinten keinollinen lisääminen

Porissa suurelänpraktikot hoitavat akuuttipraktiikkansa ohessa tammojen siemennyksiä sekä tiineystutkimuksia. Porin alueella on yksi oriasema. Hevosten alkionsiirtoon liittyvät viranomaistehtävät kuuluvat kaupungineläinlääkärille, joka tekee eniten hevospraktiikkaa. Alueella ei ole hevosten alkiinsiirtotoimintaa.

Kyyhkyslakat

Satakunnassa ei ole kyyhkyslakkoja.

5.7 Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvonta

Nautojen, sikojen ja vuohien sekä siipikarjan pitäjien on ennen eläinten pidon aloittamista rekisteröidyttävä eläintenpitäjiksi oman kuntansa maaseutuelinkeinoviranomaiselle. Ammattimaisesti nau-taeläimiä, sikoja, lampaita tai vuohia ostavan tai myyvän henkilön on lisäksi rekisteröidyttävä eläin-välittäjäksi aluehallintovirastoon. Kalanviljelylaitosten on rekisteröidyttävä vesiviljelyrekisteriin. Nau-tojen, sikojen, lampaiden ja vuohien merkitsemisestä ja rekisteröinnistä sekä siipikarjan ja eräiden muiden lintujen tunnistamisesta on annettu eläinlajikohtaiset ohjeet.

Kunnat eivät valvo aktiivisesti eläinten merkitsemistä ja rekisteröintiä. Jos eläinten merkitsemisessä tai rekisteröinnissä havaitaan puutteita, niistä ilmoitetaan aluehallintovirastoon.

5.8 Sisämarkkina- ja kolmasmaa kauppa

Tuonti EU:n ulkopuolelta ja vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Kolmansista maista tuotavat elävät eläimet ja eläinperäiset tuotteet saapuvat Suomeen aina eläin-lääkinnällisen rajatarkastusaseman kautta, jossa niille suoritetaan eläinlääkinnällinen rajatarkastus, eivätkä tuodut erät yleensä aiheuta toimenpiteitä alue- tai paikallistasolla. Joissakin tapauksissa tuonnin salliminen edellyttää erityistä jälkivalvontaa määräpaikassa. Porissa alueen virkaeläinlääkä-rit käsittelevät TRACES -ilmoitukset ja suorittavat paikallistason toimenpiteet ilmoitusten johdosta, kun joko Traces -järjestelmästä tai aluehallintovirastolta tulee tieto, että paikkakunnalle saapuu kol-mansista maista eläin- tai tuote-eriä. Muissa valvontayksiköissä TRACES -ilmoituksia ei seurata säännöllisesti, vaan ilmoitus tarkastusta vaativista eristä saadaan aluehallintovirastolta. Jos aluehal-lintovirasto ilmoittaa, että paikkakunnalle saapuu kolmansista maista eläin- tai tuote-eriä, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai jos epäillään, että eläin- tai tuote-erä on tuotu maahan laittomasti, valvontaeläinlääkäri, kunnaneläinlääkäri tai terveysvalvonnan johtaja / ympäristöterveydenhuollon johtaja toimivat läänineläinlääkäriin antamien ohjeiden mukaisesti.

Jos aluehallintovirasto ilmoittaa kolmansista maista tuotavista tuotteista tai eläimistä, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai joiden epäillään tai tiedetään olevan laittomasti maahantuotuja, toimitaan seuraavasti:

- Selvitetään, milloin ja minne eläimet tai tuotteet ovat tulossa tai tulleet;
- Selvitetään, minkälaisesta riskistä on kysymys;
- Selvitetään eläinten tai tuotteiden omistaja ja/tai haltija ja yhteystiedot;
- Toimitaan erityistilannesuunnitelmassa annettujen hälytysohjeiden mukaisesti.
- Arvioidaan tilanteessa tarvittavat voimavarat. Ympäristöterveydenhuollon johtaja päättää tar-vittaessa vastuunjaosta ja erityisjärjestelyistä tarvittavien voimavarojen vapauttamiseksi ti-lanteen hoitamiseen;
- Toimitaan aluehallintoviraston antamien ohjeiden mukaisesti.

Kolmansiin maihin vietäessä viejä pyytää virkaeläinlääkäriltä tarkastusta ja selvittää vientiehdot. Vie-jän on varmistettava huolella, että vientikohdemaan vaatimat ehdot viennille täyttyvät.

Suosittelavaa on, että vaadittavat ehdot tai valmis terveystodistus on lähetetty kohdemaan viranomaisilta Ruokavirastoan tai maa- ja metsätalousministeriöön. Jos kohdemaata ei lähetä valmista terveystodistusta, eikä sitä ole ennestään (aiemmista vastaavista vienneistä voi kysyä Ruokavirastosta), viejä laatii terveystodistuksen Ruokaviraston antamalle pohjalle kohdemaan ehtojen mukaisesti ja Ruokavirasto ja kohdemaan viranomaiset hyväksyvät todistuksen ja lopullinen todistusmalli lähetetään Ruokavirastoan tiedoksi. Virkaeläinlääkäri ja Ruokavirasto tarkistavat yhteistyössä, voidaanko vientiehdot vietävän eläimen tai tuotteen kohdalla täyttää. Jos ehtoja ei voida täyttää, MMM yhteistyössä Ruokaviraston kanssa voi neuvotella kohdemaan kanssa vaatimuksista. Venäjän vientitodistukset on tilattava Ruokavirastosta. Vain virkaeläinlääkäri voi laatia ja tilata vientitodistuksia. Elävien eläinten kohdalla tarkastukset tekee ja todistuksen täyttää yleensä kunnaneläinlääkäri, nautaan ja sian sukuolujen ja alkioiden kohdalla läänineläinlääkäri. Toimenpiteiden kustannuksista vastaa viejä. Venäjän lisäksi EU-tasolla on neuvoteltu harmonisoiduista vientiehtoista mm. USA:n ja Kanadan kanssa. Tällöin Ruokavirasto kommentoi vientiehtoja ja antaa mahdollisen valmiin todistuksen, jos sellainen on jo sovittu.

Sisämarkkinakauppa

Tiettyjen eläinten ja tuotteiden sisämarkkinatuojat ja viejät rekisteröityvät tai hakevat tuontilupaa Ruokavirastolta. Ruokavirasto lähettää tiedon rekisteröinnistä ja tuontiluvista ohjeineen kyseisen alueen aluehallintovirastoon ja tapauskohtaisesti myös kunnaneläinlääkärille tai muulle valvovalle virkaeläinlääkärille. Nämä rekisteröinnit ja tuontiluvat kirjataan sekä huomioidaan erityisesti, mille eläimelle tai tuotteelle ne on tarkoitettu ja koskevatko rekisteröinnit sisämarkkinatuontia vai -vientä. Monilla toimijoilla on useita rekisteröintejä tai tuontilupia, mutta yksi rekisteröinti koskee vain yhtä tuotetta tai vain sisämarkkinatuontia tai -vientä. Rekisteröinti on voimassa seuraavan kalenterivuoden tammikuun loppuun, tuontilupa on voimassa vuoden myöntämispäivämäärästä.

Useimmat Ruokaviraston sisämarkkinakaupan ohjeet löytyvät myös Ruokaviraston internetsivuilta. Erityisesti silloin, kun rekisteröintiä tai tuontilupaa ei vaadita, voi ohjeet lukea sieltä. Apua saa myös eläinlääkintä- ja EU-lainsäädännöstä. Epäselvissä tapauksissa tulee kääntyä läänineläinlääkäriin tai Ruokaviraston puoleen. Tuontieriä ei saa tarkastuksessa hyväksyä eikä vientieriä lähettää, jollei virkaeläinlääkäri ole täysin varma ehtojen täyttymisestä.

Sisämarkkinatuonnissa tuojalla on tiettyjen eläinten ja tuotteiden kohdalla velvollisuutena lähettää Ruokavirastoon ennakoilmoitus tuotavasta erästä. Ruokavirasto lähettää ennakoilmoitukset sähköpostitse kyseiseen aluehallintovirastoon. Tuotavien erien mukana seuraa lähtömaassa virkaeläinlääkäriin myöntämä TRACES -terveystodistus ja mahdolliset muut asiakirjat. Aluehallintovirasto seuraa saapuvia eriä TRACES -järjestelmän avulla ja määrää virkaeläinlääkäriin tarvittaessa tarkastamaan saapuneet erät. Virkaeläinlääkäri toimii tapauskohtaisesti Ruokaviraston ja aluehallintoviraston ohjeiden mukaisesti. Tarkastuksen raportointi tapahtuu TRACES -järjestelmässä.

Tavoitteena on, että jokaisen tuojan, etenkin uusien, osalta tarkastetaan yksi lähetys, mieluiten ensimmäinen, vuosittain. Jos puutteita havaitaan, tehdään tarvittaessa uusintatarkastuksia. Tarkastuksia kohdennetaan riskiperusteisesti erityisesti tuotantoeläineriin, jotka tuodaan uudesta ja/tai hyvin erilaisen eläintautistatuksen omaavasta maasta, sekä jos tuoja ei noudata ETT:n vaatimuksia.

Hylätyistä eristä (nykyisin myös lemmikkieläintuonneista tehty hallintopäätökset) tulee ilmoittaa Ruokavirastoon. Tällaisista toimenpiteistä päättäminen edellyttää yhteydenpitoa myös lähettäjämaan viranomaisiin. Annettujen määräysten toteutuminen seurataan aina, esim. varmistamalla että eläimet on palautettu alkuperämaahan tai että ne on lopetettu. Seuranta tapahtuu pyytämällä esim. virka-apua tullilta ja tekemällä yhteistyötä alkuperämaan viranomaisten kanssa.

Kaikki kunnaneläinlääkärit eivät vielä joko käytä TRACES- järjestelmää lainkaan tai eivät ole sen käytössä riittävän kokeneita tai motivoituneita. Jos kunnaneläinlääkärillä ei ole mahdollisuutta itse käyttää TRACES- järjestelmää, hän voi pyytää läänineläinlääkärinä viemään tarkastuksen tuloksen järjestelmään puolestaan.

Mikäli saapuva erä ei täytä tuonnin ehtoja, valvontaeläinlääkäri tai erikseen tapauskohtaisesti valittava eläinlääkäri sopii Ruokaviraston, Aluehallintoviraston ym. viranomaisten kanssa sovittavista toimenpiteistä sekä noudattaa annettuja ohjeita ja määräyksiä sekä tehdään vaadittavat ilmoitukset/raportoinnit.

Sisämarkkinaviennissä toimija pyytää kunnaneläinlääkärinä tarkastamaan lähetyksen ennen vientiä. Tarkastuksen perustella virkaeläinlääkäri tekee erälle terveystodistuksen TRACES- järjestelmässä. Säännöllistä eläinten sisämarkkinavientiä on Satakunnassa Porin ja Etelä-Satakunnan alueilla. Porin alueen sisämarkkinavienti liittyy valtaosin rekisteröityjen hevosten liikkumiseen.

Sisämarkkinaviennissä viejän on pyydettävä valvovalta virkaeläinlääkäriltä lähetettävien Ea 4 liitteen I mukaisten erien tarkastamista (poikkeuksena ei-kaupalliset koirat, kissat, hillerit ja fretit, jolloin vientiin liittyvät tarkastukset ja asiakirjat voi tehdä myös muu kuin virkaeläinlääkäri).

Pääsääntöisesti terveystodistuksen I-osan täyttäminen on viejän tehtävänä, eläinlääkäri kuitenkin tarkastaa ja tarvittaessa korjaa viejän laatiman I-osan. Jos viejä ei ole rekisteröitynyt TRACES- järjestelmään, jää myös terveystodistuksen I-osan täyttäminen tarkastavan virkaeläinlääkärin vastuulle terveystodistuksen (II-osa) lisäksi. Tällöin viejän on annettava tarvittavat tiedot hänelle todistuksen laatimista varten. Toimenpiteet tehdään viejän kustannuksella.

Virkaeläinlääkäreiden tulee seurata mahdollinen eristä vastaanottajamaassa saatava palaute ja reagoida siihen. Esim. TRACES- terveystodistuksen valvonta eli III-osion täyttö TRACES- järjestelmän kautta.

5.9 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinten hyvinvoinnin valvonnalla tarkoitetaan eläinsuojelulain, eläinkuljetuslain ja eläinkuljetusasetuksen sekä niiden nojalla annettujen säädösten perusteella tehtävää eläinsuojeluvalvontaa. Eläinsuojeluvalvontaa hoitavat paikallistasolla eläinten pitopaikoissa valvonta- ja kunnaneläinlääkärit, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavat viranhaltijat (terveystarkastajat) sekä poliisi. Eläinkuljetuksia valvoo maanteillä pääsääntöisesti poliisi, mutta myös aluehallintoviranomaisella sekä valvonta- ja kunnaneläinlääkärillä on oikeus tehdä eläinkuljetuksia koskevia tarkastuksia tietyin ehdoin. Valvontaa tehdään käytännössä sekä epäilyn perusteella tehtävinä tarkastuksina, että ennalta suunniteltujen ohjelmien perusteella.

Eläinsuojelutarkastuksessa tarkastetaan, että eläinsuojelulainsäädännössä kyseisen eläimen pitämiseksi asetettuja vaatimuksia noudatetaan. Käynnillä tarkastetaan paitsi eläimet ja eläinten pitopaikka ja pitopaikan olosuhteet, myös eläimiä varten tarkoitettu ruoka ja juoma sekä välineet ja varusteet. Eläinsuojelutarkastuksesta kirjoitetaan aina eläinsuojelupäätös tai tarkastuskertomus, joka annetaan tai toimitetaan asiakkaalle.

Valvontaeläinlääkäri säilyttää tarkastuskertomuksen tai eläinsuojelupäätöksen kopion sekä toimittaa siitä kopion aluehallintovirastoon kuukauden kuluessa tarkastuksen tekemisestä. Jos tarkastuksella

on todettu mahdollisia täydentävien ehtojen indikaattoreiden laiminlyöntejä, lähetetään päätös tai kertomus aluehallintovirastoon välittömästi ja aina viikon sisällä tehdystä tarkastuksesta. Jos tarkastuksessa todetaan, että eläinsuojelulainsäädäntöä on rikottu, toimitetaan kopio asiakirjasta myös poliisille esitutkintaa varten. Asiakkaalle velvoitteita sisältävä eläinsuojelupäätös samoin kuin kuulemisasiakirja toimitetaan asiakkaalle todisteellisesti (saantitodistus, toimittaminen henkilökohtaisesti kuittausta vastaan, haastemies).

Jos tarkastuksella todetaan määräystenvastaisuutta, annetaan määräaika asian korjaamiseksi. Määräajan umpeuduttua tehdään aina uusintatarkastus. Myös uusintatarkastuksesta kirjoitetaan aina tarkastuskertomus. Tarvittaessa käytetään eläinsuojelulain pakkokeinoja (määräys, kieltö), jos neuvonta, ohjaus ja tarkastuskertomuksessa annetut kehotukset eivät ole riittäviä epäkohdan korjaamiseksi tai tilanne vaatii välittömiä toimenpiteitä. Jos asiakas veloitetaan korjaamaan havaittuja epäkohtia pakkokeinoin, asiakkaalle varataan aina ennen päätöksen antamista mahdollisuus tulla kuulluksi, ellei asia ole kiireellinen. Kuuleminen tehdään kirjallisesti ja vastineen antamiselle annetaan kohtuullinen aika aina, kun se on eläinten hyvinvoinnin kannalta mahdollista. Jos kuuleminen tehdään suullisesti, asiakkaan antama vastine kirjataan aina päätökseen.

Tarvittaessa kunnaneläinlääkäri, terveystarkastaja tai ympäristöterveydenhuollon johtaja voi ryhtyä eläinsuojelulain 44 §:n mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi, kunnes eläimen omistaja joko korjaa eläinten pitoon liittyvät epäkohdat tai päättää eläinten lopettamisesta. Eläinten omistajalle on aina syytä tässä yhteydessä kertoa siitä, että hän on vastuussa toimenpiteistä, esimerkiksi tilapäisestä hoidosta, syntyvistä kustannuksista. Jos eläimen omistaja toteaa, että hän ei pysty jatkossakaan huolehtimaan eläimestä, tehdään päätös tarvittavista toimenpiteistä. Jos eläimen arvo ei ole vähäinen, pitää harkita mahdollisuudet eläimen myymiseksi pitoon tai teuraaksi, jolloin eläimen omistaja saa pitää myyntitulot, joista on vähennetty esimerkiksi tilapäisen hoidon järjestämisestä aiheutuneet menot. Jos myymisen yrittäminen ei ole tarkoituksenmukaista, eläin voidaan luovuttaa eläinsuojeluyhdistykselle uudelleen sijoitettavaksi, lopettaa tai teurastaa.

Jos tarkastuksella todetaan tarve eläinsuojelulain 44 §:n mukaisille kiireellisille toimenpiteille, ollaan tarvittaessa yhteydessä aluehallinnon eläinlääkäriin ja toimitaan tilanteessa parasta harkintaa käyttäen. Eläimelle voidaan tarvittaessa järjestää lyhytaikainen tilapäinen hoito tilanteen selvittämisen ajaksi. Kullakin valvontayksiköllä on valmiiksi sovittuna pieneläinten tilapäisen hoidon järjestämispaikka. Tilapäisen hoidon järjestämisestä koskevasta päätöksestä annetaan välittömästi tieto läänineläinlääkärille ja esimiehelle. Suurelaimille pyritään ensisijaisesti järjestämään riittävä hoito pito paikassa. Jos suurelain joudutaan siirtämään, pitää muistaa tarvittavien ilmoitusten tekeminen eläinrekistereihin.

Vaikeimmissa tapauksissa vastuu tarkastuksen ja päätöksen tekemisestä voidaan siirtää kunnalta läänineläinlääkärille. Kunta voi pyytää tapauksen siirtoa aluehallintovirastolle esimerkiksi tilanteessa, jossa toimija ei ole noudattanut hänelle toistuvasti annettuja kieltoja tai määräyksiä, ja kieltoa tai määräystä on tarvetta tehostaa uhkasakolla tai teettämishallalla. Kunta voi pyytää tapauksen siirtoa aluehallintovirastolle myös tilanteessa, jossa tarkastuskohteessa on useita eläimiä, joiden osalta on tarve ryhtyä eläinsuojelulain 44 §:n mukaisiin välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Valtakunnallisen ohjelman mukaan kunnan on erikseen suunniteltava, kuinka varmistetaan eläinten hyvinvointi eläinsuojelulain 44 §:n mukaisissa kiiretoimenpiteissä mm. selvittämällä yhteistyötahot tapausten hoitamiseksi. Vuoden 2019 aikana Satakunnan valvontaeläinlääkärit laativat yhteisen luettelon kiiretoimenpiteissä käytettävissä olevista yhteistyötahoista.

5.9.1 Epäilyyn perustuva tarkastus

Eläinsuojeluviranomainen voi tarkastaa epäilyn perusteella eläinten pitopaikan. Asia tulee useimmiten vireille yksityishenkilön yhteydenoton perusteella. Kunkin valvontayksikön internetsivuilla on yhteystiedot eläinsuojeluilmoituksen tekemistä varten. Jos kunnaneläinlääkärille syntyy praktiikatyössä epäily eläinsuojelusäännösten vastaisesta menettelystä, hän ilmoittaa ensisijaisesti asiasta valvontaeläinlääkärille, joka huolehtii asian selvittämisestä ja tarvittavista toimenpiteistä.

Koska suurin osa pieneläinten eläinsuojelutarkastuksista perustuu yksityishenkilöiden tekemiin ilmoituksiin, halutaan ilmoittamiskynnys pitää mahdollisimman matalana. Ilmoittajan henkilöllisyyttä ei kerrota tarkastuksen kohteelle, jos ilmoittaja ei sitä halua. Ilmoituksen voi myös tehdä nimettömänä. Ilmoituksen johdosta tehdään aina eläinsuojelutarkastus, ellei ole perustellusta syystä ilmeistä, että ilmoitus on aiheeton.

Valvontaeläinlääkärin mukana voi tarvittaessa olla valvontayksikön toinen virkaeläinlääkäri, terveysuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija, aluehallintoviraston nimeämä eläinsuojeluvalvoja tai poliisi. Virka-apua tarkastuksen turvaamiseksi pyydetään etukäteen Lounais-Suomen poliisin Turun tilannekeskuksesta faksilla tai sähköpostitse, tai, jos virka-avun tarve ilmenee tarkastuksen yhteydessä yllättäen, poliisin tilannekeskuksesta tai hätäkeskuksesta puhelimitse.

Otantaan perustuvat tarkastukset eivät kuulu kunnan tehtäviin.

5.9.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonta

Tarkastuksia voidaan tehdä myös ilman epäilyä sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää eläinsuojelulaissa tarkoitetun luvan hakemista aluehallintovirastolta tai ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi sirkukset, eläintarhat ja eläinnäyttelyt, eläinkaupat, pieneläinlaitokset, suuret kennelit sekä ravi- ja ratsastustallit, riistaeläintarhat ja lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat. Ilman epäilyä tarkastuksia saadaan tehdä myös eläinkilpailuihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin.

Luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan mukaiset kohteet käyvät ilmi suunnitelman liitteenä olevasta kohdekohtaisesta tarkastussuunnitelmasta. Valvontaeläinlääkäri tarkastaa kohteet toiminnan alkaessa ja sen jälkeen vuosittain. Jos valvontayksikössä on tehty kohdekohtainen riskinarviointi, voidaan tarkastustiheyttä riskinarvioinnin perusteella laskea vähäriskisissä kohteissa joka kolmas vuosi tapahtuvaksi.

Vuoden 2019 aikana sovitaan Satakunnassa luvan- ja ilmoituksenvaraisten kohteiden kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteista ja riskiperusteisista tarkastustiheyksistä.

5.9.3 Muu hyvinvoinnin valvonta

Eläinkuljetukset

Eläinkuljetuksia valvoo maanteillä pääsääntöisesti poliisi, mutta myös aluehallintoviranomaisella sekä kunnaneläinlääkärillä ja valvontaeläinlääkärillä on oikeus tehdä eläinkuljetuksia koskevia tarkastuksia tietyin ehdoin. Satakunnan valvontayksiköiden eläinlääkärit voivat olla mukana aluehallintoviraston tai poliisin tekemässä tarkastuksessa. Oma-aloitteisia tarkastuksia ei ole tehty.

Teurastamot

Niissä pienteurastamoissa, joiden valvonnasta valvontayksikkö on tehnyt sopimuksen Ruokaviraston kanssa, tarkastuseläinlääkärinä toimiva kunnan virkaeläinlääkäri suorittaa myös eläinsuojeluvalvontaa teurastamossa. Tarkastuseläinlääkärillä on oikeus tarkastaa myös teurastamolle saapuvat eläinkuljetukset. Mikäli tarkastuseläinlääkäri epäilee, että teuraseläimiä toimittavassa eläintenpitoyksikössä on rikottu eläinsuojelulainsäädäntöä, hänen on ilmoitettava asiasta Aluehallintovirastoon. Näin läänineläinlääkäri voi määrätä paikallisen virkaeläinlääkärin suorittamaan tarkastuksen kyseiseen pitopaikkaan

5.10 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Sivutuotelain mukaisesti Ruokavirasto laatii valtakunnallisen valvontasuunnitelman sivutuotevalvonnan järjestämiseksi. Kunnat huolehtivat suunnitelman mukaisten tarkastusten toteuttamisesta. Elintarvikehuoneistojen sivutuoteasetuksen mukainen valvonta pyritään tekemään elintarvikelain mukaisten valvontakäyntien yhteydessä.

5.10.1 Sivutuotelaitosten valvonta

Satakunnan alueen sivutuotelaitokset käyvät ilmi liitteenä olevasta kohdekohtaisesta tarkastussuunnitelmasta. Ruokaviraston nettisivuilla ylläpidettävältä hyväksytyjen ja rekisteröityjen sivutuotealan laitosten listalta on nähtävissä ajantasainen luettelo laitoksista ja niiden sijainnista.

Valvontaeläinlääkäri hyväksyy toimialueellaan sivutuoteasetuksen mukaiset polttolaitokset, rinnakkaispolttolaitokset, johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitus hävittää polttamalla tai hyväksytylle kaatopaikalle toimittamalla ja väliasteenlaitokset, joissa varastoidaan tai esim. suolataan, jäädytetään tai lajitellaan käsittelemättömiä sivutuotteita. Valvontaeläinlääkäri rekisteröi tekniset laitokset, johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitettu tekniseen käyttöön, tilarehustamot, keräyskeskukset silloin, kuin ne eivät sijaitse teurastamon yhteydessä sekä toimijat, jotka käyttävät sivutuotteita erityisiin ruokintatarkoituksiin. Hyväksyntä- ja rekisteröintipäätökset ilmoitetaan välittömästi aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon.

Valvontaeläinlääkäri valvoo hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita. Valvontaeläinlääkäri valvoo myös Ruokaviraston hyväksymiä ja rekisteröimiä laitoksia, kuten käsittelylaitoksia, lemmikkieläinten ruokia valmistavia laitoksia ja rehusekoittamoita. Tarkastukset on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan tekemään ennalta ilmoittamatta. Saapuneiden sivutuote-erien osalta kunnaneläinlääkäri täyttää valvontaosion kaupalliseen asiakirjaan (DOCOM) TRACES- järjestelmään. Ennen kuittausta tai valvontaa on varmistettava, että erä on saapunut laitokselle.

Ruokavirasto määrittelee vuosittaisessa valvontasuunnitelmassa kunkin laitostyyppin osalta riskinarviointiin perustuen ne laitokset nimeltä, jotka valvontaeläinlääkärin on vuoden aikana vähintään tarkastettava. Mikäli valvontavuoden aikana todetaan tarkastuksen tarve jollakin suunnitelman ulkopuolisella laitoksella, tarkastus tehdään suunniteltujen tarkastusten lisäksi. Valvontaeläinlääkärit toimittavat valvontaan liittyvät tarkastuskertomukset mahdollisimman nopeasti tarkastuksen jälkeen tiedoksi Aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon. Mikäli tarkastuksella todettua puutetta ei saada poistettua kehotuksilla ja joudutaan käyttämään sivutuotelain mukaisia hallinnollisia pakkokeinoja, pakkokeinopäätökset toimitetaan Aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon.

5.10.2 Sivutuotteita käyttävien ja hävittävien toimijoiden valvonta

Haaskatoiminnalla tarkoitetaan käsittelemättömien sivutuotteiden käyttöä luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa. Tuotantoeläimistä saatuja sivutuotteita on luvallista käyttää luonnoneläinten ruokintaan vain perustellusta syystä. Satakunnan alueen ilmoitetut haaskat käyvät ilmi suunnitelman liitteenä olevasta kohdekohtaisesta tarkastussuunnitelmasta. Ruokavirasto määrittelee vuosittaisessa valvontasuunnitelmassaan haaskatoiminnan tarkastusten tekoperusteet, mutta kunnaneläinlääkärit määrittelevät itse vuosittain tarkastettavat kohteet.

Suomessa on käytössä haaskarekisteri, johon rekisteröidään haaskapaikan aloitusilmoitukset ja haaskan pitäjät. Aloitettaessa käsittelemättömien sivutuotteiden käyttö sivutuoteasetuksen ja MMMa N:o 850/2005 sallimiin tarkoituksiin, on toimijan tehtävä aloitusilmoitus toiminnan aloittamisesta alueensa valvontaeläinlääkärille. Kun kyseessä on luonnonvaraisten eläinten ruokinta (haaskakäyttö), tulee toimijan ilmoittaa kuukausittain valvontaeläinlääkärille haaskalle toimittamansa materiaalin määrä. Tiedot on ilmoitettava sekä sille valvontaeläinlääkärille, jonka toimialueelta sivutuotteet kerätään että sille valvontaeläinlääkärille, jonka toimialueella sivutuotteet käytetään. Toimijan on lisäksi pidettävä kirjaa sivutuotteiden käytöstä haaskaruokinnassa. Kirjanpito tarkastetaan haaskatoiminnan tarkastuksella.

Kokonaisten märehitijöiden, sikojen, siipikarjan ja turkiseläinten raatojen, kotiteurastuksen sivutuotteiden ja tiettyjen muiden sivutuotelain mukaisten sivutuotteiden hautaaminen ei ole Satakunnan alueella sallittua. Mainitut sivutuotteen on toimitettava raatojen keräilyyn hävitettäväksi hyväksytyssä sivutuotelaitoksessa. Valvontaeläinlääkäri valvoo raatojen keräilyä.

Ruokavirasto määrittelee valvontasuunnitelmassaan valvonnan tekoperusteet, mutta valvontaeläinlääkärit määrittelevät itse vuosittain tarkastettavat kohteet. Tehdyistä tarkastuksista laaditut tarkastuskertomukset ja mahdolliset pakkokeinopäätökset toimitetaan Aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon mahdollisimman nopeasti.

5.11 Täydentävien ehtojen valvonta

Euroopan yhteisen maatalouspolitiikan keskeinen osa ovat viljelijöitä velvoittavat ns. täydentävät ehdot. Näiden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja EU:n osittain rahoittaman ympäristötuen, luonnonhaittakorvauksen ja eläinten hyvinvointituen maksamisen edellytys. Tukivalvonta on Aluehallintoviraston tehtävä.

Eläinsuojelupäätökset ja eläinsuojelutarkastusta tai elintarvikelain mukaista maitohygieniatarkastusta tai munantuotantotilan hygieniatarkastusta koskevat tarkastuskertomukset tehdään aina riittä-

vän tarkasti, jotta Aluehallintovirasto voi niiden perusteella tarvittaessa tehdä laajennuksia täydentävien ehtojen valvontoihin. Eläinsuojelupäätökset ja tarkastuksia koskevat tarkastuskertomukset toimitetaan Aluehallintovirastolle tiedoksi viivytyksettä, pääsääntöisesti kuukauden kuluessa tarkastusajankohdasta. Jos tarkastuksessa on havaittu seikkoja, jotka voivat aiheuttaa toimenpiteitä Aluehallintovirastossa, pyritään asiakirjat toimittamaan viikon kuluessa tarkastuksen tekemisestä. Elintarvikelain mukaiset tarkastuskertomukset toimitetaan Aluehallintovirastoon vain silloin, jos tarkastuksella havaitaan viitteitä epäkohdista täydentävien ehtojen noudattamisessa. Valvontaeläinlääkäri ja kunnaneläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti Aluehallintoviraston järjestämiin koulutustilaisuuksiin, joissa käsitellään mm. täydentävien ehtojen valvontaa.

5.12 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

5.12.1 Peruseläinlääkäripalvelu

Peruseläinlääkäripalveluun kuuluu kotieläinten sairaanhoito ja terveydenhuolto. Peruseläinlääkäripalvelu käsittää myös kiireellisen eläinlääkäriavun antamisen virka-aikana.

Kaikki Satakunnan valvontayksiköt järjestävät peruseläinlääkäripalvelua kaikille kotieläimille. Lavian osalta eläinlääkäripalvelujen järjestämisen hoitaa sekä peruseläinlääkäripalvelun että virka-ajan ulkopuolisen kiireellisen eläinlääkäriavun osalta ostopalvelusopimuksella Sastamalan seudun sosiaali- ja terveysterveyst. palvelut.

Eläinlääkintähuoltolain mukaan peruseläinlääkäripalvelulla tarkoitetaan eläinlääkäripalvelua, joka annetaan eläinlääketieteelliseen yleistutkimukseen tai kliiniseen tutkimukseen perustuen tavanomaisissa vastaanottotiloissa tai eläinsuojissa. Lain perustelujen mukaan peruseläinlääkäripalveluja ovat eläimistä ihmisiin tarttuvien tautien ennaltaehkäisemiseksi tarpeelliset sekä tuotantotaloudellisesti, epidemiologisesti tai eläinsuojelullisesti perusteltavissa olevat eläinlääkäripalvelut.

Valtakunnallisen ohjelman mukaan peruseläinlääkäripalveluun kuuluvaa sairaanhoitoa on kliinisesti sairaiden eläinten perustutkimus, hoitotarpeen arviointi ja hoito tai lähettäminen jatkohoitoon. Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvat kirurgiset leikkaukset niiltä osin, kun leikkauksia peruseläinlääkärikoulutuksella pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanottotiloissa, hoitotiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä. Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvia leikkauksia ovat esimerkiksi nautojen vierasesineleikkaukset ja juokutusmahaleikkaukset. Kotieläinten lopetus eläinsuojelullisista syistä, sairauden perusteella tai omistajan pyynnöstä on peruseläinlääkäripalvelua samoin kuin eri kotieläimille suoritettavat terveystarkastukset, rokotukset, loishäädöt, kissojen sterilisaatiot ja kastroatiot sekä koirien kastroatiot. Peruseläinlääkäripalveluun luetaan myös märehäijöiden, sikojen ja hevosten hedelmällisyyteen liittyvät tarkastukset ja hoidot sekä kotieläimen terveydentilan toteaminen ja todistaminen kliinisen perustutkimuksen perusteella esimerkiksi vakuutusyhtiötä, vientiä, tuontia tai sisämarkkinakauppaa varten.

Kunnaneläinlääkärit voivat eläinsuojelullisista syistä lopettaa myös luonnonvaraisen eläimen. Tällaisessa tapauksessa kunnaneläinlääkäri laskuttaa toimenpiteestä ja tarvikkeista työnantajaansa, joka laskuttaa kustannukset edelleen aluehallintovirastolta.

Maksutonta puhelinneuvontaa kotieläinten terveyteen ja sairauksiin sekä eläintenpitoon ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa on mahdollista saada praktikkoeläinlääkäreiltä kaikkina arkipäivinä. Porissa

neuvontaa antavat myös eläintenhoitajat, jotka ohjaavat puhelut eläinlääkärille tarpeen mukaan. Puhelinneuvonta pyritään antamaan pääasiassa puhelinaikana arkaamuisin klo 8.00 - 9.00. Eläinten hyvinvointia ja eläintautiepäilyjä koskevaa ilmaista neuvontaa antavat lisäksi virka-aikana valvonta-eläinlääkärit. Kunnan- ja valvontaeläinlääkäreiden yhteystiedot on julkaistu valvontayksiköiden internetsivuilla.

Kiireelliset akuutin eläinlääkäriavun tarpeessa olevat suurelän- ja pieneläinpotilaat pyritään hoitamaan välittömästi ajanvarauspotilaiden lomassa tai tarpeesta riippuen ajanvarauspotilaiden aikoja siirtäen. Tarpeen tullen kiireellinen potilas remittoidaan eteenpäin muille praktikkoeläinlääkäreille. Pieneläimiä voidaan lisäksi ohjata tarvittaessa yksityisille pieneläinklinikoille. Porin alueella pieneläimiä voidaan ohjata Porin kaupungin pieneläinklinikalle.

Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seurantajärjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava.

Terveydenhuoltosopimusten määrät eri valvontayksiköissä käyvät ilmi suunnitelman liitteenä olevasta resurssitarpeen kartoituksesta. Etelä-Satakunnan alueella on myös yksityisiä eläinlääkäripalvelujen tuottajia, jotka tarjoavat terveydenhuoltopalveluja. Tuotantoeläinten terveydenhuoltopalveluja on pystytty tarjoamaan kysyntää vastaavasti. Vuonna 2019 parannetaan terveydenhuoltosopimusten edellyttämien terveydenhuoltokäyntien seurantaa.

Nautojen terveydenhuoltokäynnit kirjataan Naseva- ja sikojen käynnit Sikava -järjestelmään. Nasevan ehtojen mukaan eläinlääkäri suorittaa nautatilalle terveydenhuoltokäynnin vähintään kerran vuodessa. Sikavan puitteissa emakko- tai yhdistelmäsikalaan on suoritettava vähintään neljä terveydenhuoltokäyntiä vuodessa. Näistä yhden pitää olla terveydenhuoltosuunnitelman päivityskäynti. Lihasiikalaan on suoritettava vähintään yksi terveydenhuoltokäynti kasvatuserää kohti tai neljä terveydenhuoltokäyntiä vuodessa, jos sikala on osastoittain kertatäyttöinen tai jatkuvatäyttöinen. Jos Naseva- tai Sikava -tilalle luovutetaan lääkkeitä varalle tulevien sairastapauksien hoitoa varten, terveydenhuoltokäyntien määrä nousee edellä kuvatuista merkittävästi. Suurissa eläintenpitoyksiköissä on tällöin käytävä kahden viikon välein.

Terveydenhuoltopalvelujen kysyntää lisäävät osaltaan myös tietyt lääkkeiden luovuttamista koskevien sääntöjen poikkeukset. Nasevaan ja Sikavaan liittyneiden tilojen lisäksi vanhempaispolven siipikarjatilat ja osa tuotantopolven kasvattamoista/ kanaloista solmivat terveydenhuoltosopimuksen ja sitoutuvat kahdesti vuodessa tehtäviin terveydenhuoltokäynteihin, jolla on merkitystä Pyhä-järviseu-dulla siipikarjatilojen suuren määrän vuoksi.

Terveydenhuoltokäynnillä eläinlääkäri havainnoi eläinten olosuhteet ja terveydentilan. Lisäksi merkittävimmät eläinten hoitorutiinit ja tuotannon kannalta kriittiset pisteet käydään läpi. Terveydenhuoltokäynnillä käydään läpi terveydenhuoltosuunnitelman toteutuminen, tilan lääkekirjanpito ja kirjanpito eläinten poistojen ja sairastuvuuden syistä. Lisäksi käydään läpi tuotantotilan toimet tarttuvilta eläintaudeilta suojautumiseksi.

Yksityinen palvelutarjonta

Satakunnassa on useita yksityisiä eläinlääkäripalvelujen tarjoajia. Yksityisten eläinlääkäripalvelujen tarjonta ei kuitenkaan riitä kattamaan kysyntää.

5.12.2 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Eläinlääkintähuoltolain 13 §:n mukaisesti kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäripuuta kaikkialueellaan vakinaisesti tai tilapäisesti olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokauden aikoina. Päivystyspalvelu on järjestettävä yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa yhtä tai useampaa seutu- tai maakuntaa vastaavalla päivystysalueella.

Kiireellinen eläinlääkäriapu on Satakunnan maakunnassa järjestetty kolmella päivystysalueella. Päivystysalueet vastaavat seutukuntia. PoSa ja Pori huolehtivat kumpikin oman päivystysalueensa. Etelä-Satakunta ja Rauma hoitavat päivystyksen yhteistyössä yhteisellä päivystysalueella. Porin alueella suur- ja pieneläinpäivystys on eriytetty, mutta tuotantoeläinpäivystäjät voivat halutessaan vastaanottaa myös pieneläimiä, kunhan tuotantoeläinten avunsaanti ei siitä syystä viivästy.

PoSassa päivystyksen eriyttäminen ei ole ollut tarkoituksenmukaista pieneläinten vähäisen määrän vuoksi. Etelä-Satakunnan ja Rauman päivystysalueella eriyttäminen puolestaan ei ole ollut tarkoituksenmukaista suurelänkäyntien vähäisen määrän vuoksi. Näillä alueilla eriyttäminen on tehty remissiotyyppisesti siten, että vaativaa hoitoa tarvitsevat pieneläinpotilaat tai ne potilaat, joita ei sekäpäivystyksessä ehditä hoitamaan, voidaan lähettää yksityiselle pieneläinlääkärille. PoSalla on kirjallinen takapäivystyssopimus vaativien pieneläinpotilaiden remittoinnista yksityisklinikalle. Etelä-Satakunnan ja Rauman päivystyksen osalta remittoinnista on sovittu suullisesti lähialueen pieneläinlääkärin kanssa. Remittoinnissa ei kuitenkaan ole ollut ongelmia, koska klinikkatasoista päivystyspalvelua on lähialueilla riittävästi tarjolla.

Kaikilla päivystysalueilla on käytössä keskitetty yhteydenotto palvelu. Päivystävän eläinlääkärin saa aina kiinni samasta numerosta, josta puhelu ohjautuu päivystävälle eläinlääkärille. Porissa pieneläin- ja suurelänkäyntipäivystyksillä on omat numerot. Päivystyspuhelimet ovat kaikilla päivystysalueilla maksullisia.

Kiireellisen eläinlääkäripuun tavoitteena on ensiaputyypinen toiminta, jolla pyritään hoitamaan eläimen henkeä ja hyvinvointia uhkaavat tapaukset ja varmistamaan, että potilaan tila ei kohtuuttomasti heikkene sen odottaessa virka-aikana annettavia palveluja. Kiireelliseen eläinlääkäripuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintään ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet. Kiireellistä eläinlääkäripuuta ovat muun muassa nautojen poikimahalvaushoidot, hevosten konservatiiviset ähkyhoidot, eri kotieläinten akuutit tulehdus- ja kiputilat, ompelua vaativat haavat sekä soikin hoito, synnytysapu ja eläimen hengen pelastamiseksi välttämättömät kirurgiset leikkaukset niiltä osin, kun leikkauksia peruseläinlääkärin koulutuksella pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanottoiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä. Keisarileikkaus täytyy pystyä suorittamaan koirille, kissoille ja märehijöille, ellei leikkausta tarvitsevia potilaita pystytä nopeasti lähettämään riittävän lähellä sijaitsevaan jatkohoitoonpaikkaan. Pieneläinten luunmurtumissa on suoritettava välttämättömän immobilisaatio. Eläinten lopettaminen eläinsuojelullisin perustein kuuluu kiireelliseen eläinlääkäripuun.

5.12.3 Saatavuus- ja laatutavoitteet

Valtakunnallisessa ohjelmassa on tavoitteiksi esitetty seuraavia:

1. Eläimen omistajan tai haltijan on halutessaan pystyttävä varaamaan aika vastaanotolle tai eläinlääkärikäynnille.
2. Jos yhteistoiminta-alueella toimii useampia praktikkoeläinlääkäreitä, asiakkaalle tulisi ei-kiireellisissä tapauksissa antaa vapaus valita eläinlääkäri.
3. Ajanvaraukset yhteistoiminta-alueella tulisi keskittää yhteen paikkaan.
4. Toiminta tulisi järjestää siten, että tietynä päivänä tietty eläinlääkäri tai tietyt eläinlääkärit vastaavat kiiretapauksien hoidosta ja muut keskittyvät ajanvarausperusteiseen praktiikkaan.
5. Jos avun tarve ei ole kiireellinen, sairaskäynti- tai vastaanottoajan pitäisi järjestyä viikon sisällä tilauksesta, ellei asiakas halua aikaa nimetyltä eläinlääkäriltä.
6. Jos avun tarve ei ole kiireellinen, terveydenhuolto-, massatyökäyntiajan tai terveen eläimen leikkausajan pitäisi järjestyä lomakauden ulkopuolella alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta, ellei asiakas halua aikaa nimetyltä eläinlääkäriltä.
7. Pääosan asiakkaista pitäisi saada palvelu alle 50 kilometrin etäisyydeltä.
8. Kiireellistä eläinlääkäripua pitäisi 90 % tapauksista saada kolmen tunnin sisällä tilauksesta.
9. Päivystävän eläinlääkäriin matkan eläintenpitopaikkaan tai eläimen omistajan matkan pieneläinvastaanotolle pitäisi 90 % tapauksista olla alle sata kilometriä. Remissioklinikalle matka voi olla pitempi.
10. Subventiot ovat käytössä.
11. Eläinlääkäripalvelujen saatavuutta seurataan säännöllisesti toteutettavien asiakaskyselyjen avulla.

Valtakunnallisen ohjelman saatavuus- ja laatutavoitteet huomioidaan Satakunnan maakuntavalmistelussa. Vuoden 2019 aikana suunnitellaan, miten aikatavoitteiden seuranta olisi mahdollista toteuttaa ja päätetään toteuttamisaikataulusta.

Eläinlääkintähuoltoa koskevat asiakasvalitukset ottaa yleisimmin vastaan joku kunnaneläinlääkäristä. Jos kysymys on esimerkiksi väärinymmärryksestä tai vastaavasta ongelmasta, riittää valituksen käsittelyksi usein se, että eläinlääkäri keskustelee asiasta asiakkaan kanssa. Jos asiakas on edelleen tyytymätön tai asiaa ei saada riittävästi selvitettyä, ohjataan eläinlääkintähuoltoa koskevat asiakasvalitukset esimiehelle. Kuntien internet -sivuilla on myös mahdollisuuksia jättää palautetta kaupungin palveluista.

Jos asia ei ratkea keskustelemalla tai jos asiakkaalla on asian suhteen korvausvaatimuksia, pyydetään valitus ja mahdollinen korvausvaatimus kirjallisena. Asiakkaalle laaditaan kirjallinen vastaus. Korvausvaatimukset ja asian luonteesta johtuen tarvittaessa myös valitus viedään lautakunnan tai valiokunnan käsiteltäväksi. Asian valmistelun yhteydessä pyydetään tarvittaessa Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta kannanotto asiaan. Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta toimii maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa ja antaa lausuntoja siitä, onko eläinlääkäriin menettelyssä ollut mahdollisesti kyse hoitovirheestä. Lausunnossa voidaan ottaa kantaa myös siihen, perustaako virhe vahingonkorvausvastuun. Lausunto ei ole sitova, eikä siinä oteta kantaa vahingonkorvauksen määrään. Vahingonkorvausasia voidaan lausuntomenettelystä riippumatta saattaa yleisen tuomioistuinten käsiteltäväksi. Lausunnosta peritään käsittelymaksu.

Asiakkaalle voidaan tilanteen mukaan antaa myös tietoa hänen oikeudestaan tehdä vapaamuotoinen kirjallinen kantelu läänineläinlääkärille tai valitus kuluttajariitalautakunnalle. Läänineläinlääkäri pyytää yleensä kantelun saatuaan asiasta kantelun kohteena olevan eläinlääkäriin vastineen. Jos eläinlääkäriin todetaan syyllistyneen virheeseen, voidaan hänelle antaa huomautus tai varoitus. Va-

kavien tai usein toistuvien virheiden johdosta läänineläinlääkäri voi esittää Ruokavirastolle praktiikkaoikeuksien poistamista eläinlääkäriltä. Läänineläinlääkäri ei voi määrätä asiakkaalle rahallista korvausta. Kantelun tekeminen on maksutonta.

Kuluttajariitalautakunta pyytää molemmilta riidan osapuolilta mielipiteet asiassa ja antaa asiasta lausunnon. Lautakunnan päätökset ovat suosituksia, mutta niitä noudatetaan hyvin, noin 80 %:ssa tapauksista. Käsittelyaika on muutamasta kuukaudesta reiluun vuoteen. Sekä kantelun tekeminen että kuluttajariitalautakunnalle valittaminen ovat maksuttomia.

PoSalla on voimassa olevat vastuuvakuutukset eläinlääkinnän viranhaltijoille Protector vakuutuksesta ja vakuutuksen korvausmäärä on 1 miljoona euroa henkilö- ja esinevahingossa sekä 50 000 euroa taloudellisessa vahingossa.

Porissa kaupungin vakuutukset tehdään valtuustokausittain valittavaan vakuutusyhtiöön. Vakuutus kattaa kaupungin toiminnasta ulkopuolisille aiheutuneet vahingot vahingonkorvauslain edellyttämässä laajuudessa.

Etelä-Satakunnassa on mahdollisia vahingonkorvauksia varten voimassa vakuutusturva (If Vahinkovakuutusyhtiö Oy/Julkisyhteisöpalvelut), joka kattaa eläinlääkäreiden aiheuttamat vahingot. Vakuutusmäärä on 2 000 000 euroa ja omavastuu on 5 000 euroa.

Rauman kaupungilla on julkisyhteisön vastuuvakuutus, jonka vakuutusmäärä on 7 500 000 euroa henkilö- ja esinevahingossa sekä 1 000 000 euroa taloudellisessa vahingossa. Vakuutuksen omavastuu on 2 000 euroa jokaisessa vahingossa. Kaupungilla on myös julkisyhteisön hallinnonvastuuvakuutus, jonka vakuutusturva kattaa myös ympäristöterveydenhuollon johtajan, valvontaeläinlääkärin ja kunnaneläinlääkärit. Vakuutusmäärä on 250 000 euroa yhden vakuutuskauden aikana todeissa taloudellisissa vahingoissa ja omavastuu 2 000 euroa jokaisessa vahingossa.

5.12.4 Toimitilat ja välineresurssit

Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnan on järjestettävä palveluja varten tarpeelliset toimitilat ja työvälineet. Valtakunnallisen ohjelman mukaan yhteistoiminta-alueella on tavoitteena pidettävä eläinlääkäreiden yhteisiä toimitiloja siellä, missä maantieteelliset etäisyydet eivät muodostu liian suuriksi.

Valtakunnallisen ohjelman mukaan yhteistoiminta-alueella tulisi olla käytettävissä hevosia varten pakkopilttuu tai vastaava rakenne, jossa tutkimus- ja hoitotoimenpiteet voidaan suorittaa vaarantamatta työ- ja potilasturvallisuutta. Samassa yhteydessä tulisi olla käytettävissä tilat, joissa hevosten kaataminen voidaan turvallisesti suorittaa.

Eläinlääkäreiden vastaanottoja on Satakunnassa yhteensä 13. Näistä kolme sijaitsee PoSan alueella, viisi Porin alueella, kolme Etelä-Satakunnassa ja kaksi Raumalla. Yhteisvastaanottoja ovat Kankaanpään vastaanotto, Porin pieneläinklinikka ja toinen Rauman eläinlääkärivastaanotoista. Myös Eurassa ja Kokemäellä on työtilat kahdelle eläinlääkärille, mutta molemmilla vastaanotoilla työskentelee vain yksi eläinlääkäri. Hevosten pakkopilttuu ja turvalliset kaatamistilat löytyvät ainoastaan Porin hevosklinikalta. Satakunnan valvontayksiköt eivät hanki eläinlääkäripalveluja ostopalveluna.

Valtakunnallisessa ohjelmassa on lueteltu suur- ja pieneläinpraktiikassa tarvittavia varusteita.

Maakuntavalmisteluun liittyen tullaan kartoittamaan vastaanottojen nykyiset, valvontayksikön omistamat välineresurssit ja linjaamaan maakunnan vastaanotoille järjestämän varustuksen taso. Vuoden 2019 aikana tehdään nykyisten välineresurssien kartoitus.

5.13 Seuranta, arviointi ja raportointi

Vuoden 2019 aikana maakuntavalmistelua tekevä ympäristöterveydenhuollon valmisteluryhmä seuraa keskitetysti eläinlääkintähuollon sairaskäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määriä kunnittain erikseen virka-aikana ja päivystysaikana sekä valvontakäyntien määriä kunnittain.

Vuoden 2019 aikana huolehditaan siitä, että eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan seurantaan on olemassa asianmukainen järjestelmä. Vuoden aikana seurataan keskitetysti siipikarjan salmonellavalvontakäyntien toteutumista, terveydenhuoltokäyntien toteutumista sekä suunniteltujen eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan käyntien toteutumista.

Kunnaneläinlääkärit ilmoittavat aluehallintovirastoon sairaskäyntien ja terveydenhuoltokäyntien lukumäärät sekä tietyt kuukausiyhteenvedossa erikseen määritellyt taudit ns. kuukausi-ilmoituksella. Valvonta- ja kunnaneläinlääkärit huolehtivat lisäksi kukin omalta osaltaan eläinsuojelutarkastuskertomusten ja -päätösten, terveysvalvontaan liittyvien käyntien, tautiepäilyjen, ja muiden vastaavien asiakirjojen toimittamisesta aluehallintovirastoon tämän suunnitelman mukaisesti. Kukin valvontayksikkö huolehtii omien käytäntöjensä mukaisesti eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan töitä koskevien laskujen lähettämisestä aluehallintovirastoon.

Suunnitelman toteutumisesta laaditaan Satakunnan yhteinen arviointiraportti toimintavuoden päätyttyä. Raportti viedään hyväksyttäväksi kussakin valvontayksikössä suunnitelman hyväksyneeseen toimielimeen. Kukin valvontayksikkö tallentaa raportin omalta osaltaan VYHA -järjestelmään vuoden 2020 maaliskuun loppuun mennessä. Lisäksi kukin valvontayksikkö tallentaa omalta osaltaan yhteisen sairaskäynti-, vastaanottokäynti- ja valvontakäyntitilaston VYHA -järjestelmään suunnitelman toteutumisraportin tallentamisen yhteydessä.

5.14 Eläinlääkintähuollon tavoitteet 2019

Täsmennetään suunnitelmaa maakunnan virkaeläinlääkäreiden työnjaosta ja pieneläinhoitajien toimenkuvista. Lisäksi jatketaan Aluehallintovirastolta siirtyvien tehtävien osalta henkilöstön osaamisen lisäämistarpeiden kartoittamista.

Eläinlääkintähuollon voimavarojen riittävyden arvioimiseen maakunnassa luodaan malli.

Kukin valvontayksikkö varmistaa, että kaikki vakituiset työntekijät tai pitkäaikaiset sijaiset osallistuvat ulkoiseen täydennyskoulutukseen vähintään kerran vuoden aikana.

Huolehditaan siitä, että eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan valvontatoimenpiteiden kirjaamiseen on käytettävissä asianmukaiset tietojärjestelmät. Jos tähän tavoitteeseen ei kuitenkaan päästä, luodaan toiminnan seuraamista, asiakirjojen laatimista ja raportointia varten mahdollisimman toimivat järjestelmät.

Valmistaudutaan Elvi -järjestelmän käyttöönottoon, jos järjestelmän kehittämishanke etenee siten, että järjestelmä saadaan paikallisviranomaisten käyttöön.

Kartoitetaan maakunnanlaajuisesti siipikarjan salmonellavalvonnan toteuma. Jos toteumassa tai sen seurannassa todetaan ongelmia, pyritään selvittämään ongelmien syyt ja löytämään keinot niiden korjaamiseksi.

Laaditaan yhteinen luettelo eläinsuojelulain 44 §:n mukaisissa kiiretoimenpiteissä käytettävissä olevista yhteistyötahoista.

Sovitaan Satakunnassa luvan- ja ilmoituksenvaraisten kohteiden kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteista ja riskiperusteisista tarkastustiheyksistä. Jatketaan valmistautumista Aluehallintovirastolta maakuntiin siirtyvien eläinsuojelu- ja eläintautivalvontaan liittyvien tehtävien vastaanottamiseen.

Parannetaan terveydenhuoltosopimusten edellyttämien terveydenhuoltokäyntien seurantaa.

Valtakunnallisen ohjelman saatavuus- ja laatutavoitteet huomioidaan Satakunnan maakuntavalmistelussa. Suunnitellaan, miten aikatavoitteiden seuranta olisi mahdollista toteuttaa ja päätetään toteuttamisaikataulusta.

Tehdään eläinlääkärivastaanottojen nykyisten välineresurssien kartoitus.

6. LIITTEET

1. Kohdekohtainen valvontasuunnitelma sisältäen riskinarvioinnin ja näytteenottosuunnitelmat
2. Talousveden näytteenottosuunnitelma
3. Uimaveden näytteenottosuunnitelma